

Journal of Social Sciences of Mus Alparslan University

anemonDerginin ana sayfası: <http://dergipark.gov.tr/anemon>**Araştırma Makalesi • Research Article****From Ideology to Algorithms, The New Face of Fascism: Digital Fascism**

Mustafa DEMİR*

Abstract: Classical fascism is defined as an ideology grounded in authoritarianism and extreme nationalism. Digital fascism, in contrast, is conceptualized as the reproduction and reinforcement of these ideologies through digital platforms such as social media and big data technologies. This study investigates how classical fascism has evolved in the digital era, examining how technological advancements have reshaped authoritarian ideologies. The research employs qualitative methods, including an extensive literature review combined with detailed case analyses. Specifically, the study analyzes platforms such as Facebook, X (formerly Twitter), and the Aadhaar Biometric Identification System, exploring their algorithmic mechanisms and their roles in propagating authoritarian ideologies and enabling constant surveillance. Methodologically, three prominent cases are examined: the Rohingya crisis in Myanmar, surveillance practices in India's Aadhaar biometric system, and algorithmic manipulation on the X platform during the 2024 U.S. presidential elections. These cases illustrate how digital platforms facilitate hate speech, deepen social polarization, and enable continuous surveillance of individuals through manipulative algorithmic structures. The findings suggest that digital fascism, without requiring a centralized leader or formal organizational structure, has the potential to leverage algorithms to intensify polarization and maintain persistent surveillance, thereby posing significant threats to democratic institutions and individual freedoms. Consequently, the study highlights the necessity of regulating digital platforms in alignment with transparency, ethical principles, and international standards.

Keywords: Fascism, Digital Fascism, Social Media, Artificial Intelligence

İdeolojiden Algoritmalarla, Faşizmin Yeni Yüzü: Dijital Faşizm

Öz: Klasik faşizm, otoriterlik ve aşırı milliyetçilik üzerine kurulu bir ideoloji olarak tanımlanmaktadır. Dijital faşizm ise sosyal medya ve büyük veri gibi unsurlar aracılığıyla bu ideolojinin dijital platformlarda yeniden üretilmesi veya güçlendirilmesi olarak kavramsallaştırılmaktadır. Bu çalışma, klasik faşizmin dijital çağda nasıl evrildiğini ve teknolojik gelişmelerin otoriter ideolojileri nasıl şekillendirdiğini incelemektedir. Araştırmada Facebook, X ve Aadhaar Biyometrik Kimlik Sistemi gibi platformlar ile bu platformların algoritmik uygulamaları nitel yöntem kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın yönteminde kapsamlı literatür taramasının yanı sıra Myanmar'daki Rohingya krizi, Hindistan'daki Aadhaar biyometrik gözetim sistemi ve 2024 ABD başkanlık seçimlerinde X platformundaki algoritmik manipülasyon gibi üç temel vaka ayrıntılı biçimde ele alınmıştır. Bu vakalar üzerinden dijital platformların algoritmik yapılarını kullanarak nefret söylemi ve kutuplaşmayı nasıl artırdığı, bireylerin sürekli gözetimine nasıl imkân tanıdığı değerlendirilmiştir. Dijital faşizmin, lider ya da resmi bir örgütsel yapı olmaksızın algoritmaların manipülatif gücünü kullanarak toplumsal kutuplaşmayı artırabileceği ve sürekli gözetim potansiyeli taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma bulguları dijital faşizmin, demokratik kurumlar ve bireysel özgürlükler üzerinde tehdit oluşturabileceğini ortaya koymakta; dijital platformların şeffaflık, etik ilkeler ve uluslararası standartlar doğrultusunda düzenlenmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Faşizm, Dijital Faşizm, Sosyal Medya, Yapay Zekâ

Dr. Öğr. Üyesi, Fırat Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Radyo ve Televizyon ORCID: 0000-0001-5820-8267 mfdemir@firat.edu.tr

Cite as/ Atıf: Demir, M. (2025). İdeolojiden algoritmalarla, faşizmin yeni yüzü: Dijital faşizm. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 232–272. <http://dx.doi.org/10.18506/anemon.1619446>

Received/Geliş: 14 Jan/Ocak 2025

Accepted/Kabul: 23 Mar/Mart 2025

Published/Yayın: 30 Ap/Nisan 2025

e-ISSN: 2149-4622. © 2013-2025 Muş Alparslan Üniversitesi. TÜBİTAK ULAKBİM DergiPark ev sahipliğinde.

Introduction

Fascism is a complex political ideology that has been the focus of numerous academic debates. Generally, it is characterized as a totalitarian, nationalist, and revolutionary movement that opposes both Liberalism and Marxism (Eatwell, 1996; Finchelstein, 2008). According to Finchelstein (2008), fascism emerged as a reaction against Enlightenment values and progressive revolutions; it maintained a capitalist economic structure while rejecting democracy and equality. In Eatwell's (1996) view, this ideology operates through a myth of a holistic national rebirth and often prioritizes style and charismatic leadership over detailed political or economic programs. Despite various efforts to define fascism, establishing a comprehensive framework or definition has proven difficult. Scholars studying fascism have encountered challenges in reaching a consensus, and proposed definitions are frequently criticized as vague, overly specific, or circuitous (Artemiwi, 2014). The ideology's complex nature and historical influence continue to make it a subject of ongoing research and debate.

Classical approaches often draw parallels between fascism and autocracy, highlighting the repressive control of authority over society and individuals (Eatwell, 1996). According to Dahl (1972), autocracy refers to a system of governance in which political power is exercised in an absolute manner by an individual or a group, accompanied as in fascist regimes by an unquestionable leader myth. The primary difference between fascism and autocracy is that autocracy does not necessarily rely on an ideological foundation (Fish, 2005). Nevertheless, it can be argued that there is an overlap between fascism and autocracy at both the ideological and practical levels. According to Brooker (2014), one feature distinguishing fascism from autocracy is the former's more totalitarian system of control, firmly rooted in nationalist ideologies. In this context, fascism exhibits autocratic features but is more commonly associated with totalitarianism.

Gentile (2021) notes that the relationship between totalitarianism and fascism has been the subject of extensive academic discussion. Early antifascist thinkers identified fascism's totalitarian elements even before it evolved into a one-party regime. Scholars such as Ernst Nolte have drawn parallels between fascism, National Socialism, and other extreme right-wing movements, emphasizing their ideological similarities (Friedrich, 1971). According to Gregor (2012), totalitarian systems, including fascism, are political orientations marked by charismatic leadership, promises of national salvation, strict obedience, and demands for sacrifice. In this regard, Leninism, Stalinism, Italian Fascism, and German National Socialism are commonly classified as totalitarian movements of the 20th century.

As noted by Sakman (2018), totalitarianism describes a political system in which the government exerts absolute control over individuals' lives. After World War II, the term was used to characterize both fascist and communist regimes (Holmes, 2001). Core features of totalitarianism include the use of terror, propaganda, and technology to maintain control, as well as the targeting of particular groups (Holmes, 2001; Sakman, 2018). Brooks (2006) contends that fascism remains relevant today and continues to be applied to various political situations. Linz (1975), when referring to fascism's connection to totalitarianism, emphasizes the state's pervasive control in all aspects of society (economy, culture, education). Building on Linz and others, it becomes evident that fascism is predicated on a structure of control.

The proliferation of digital technologies in the 21st century has reshaped many areas, from social life to ideology. Fascism, one of the influential ideologies of the 20th century, has also found renewed visibility on digital platforms. The re-articulation of fascism in digital spaces is termed "digital fascism." Based on Arendt, Paxton, and Payne, digital fascism is the reinterpretation of traditional fascist principles through digital environments and technological tools (Arendt, 1973; Paxton, 2004; Payne, 1996). Although relatively new and still open to debate, the concept of "digital fascism" describes, according to Fuchs (2022) and Fielitz and Marcks (2019), the dissemination and intensification of far-right ideologies via social media and online platforms (Imbong, 2024). This phenomenon exploits the structural properties of social media to heighten perceived threats, spread misinformation, and manipulate data, ultimately undermining democratic societies. While some academics assert that digital

fascism is decentralized and fluid (Fielitz & Marcks, 2019), others argue that the central role of states in organizing fascist movements continues (Imbong, 2024). Faramelli and Piper (2023) emphasize that by facilitating the proliferation of far-right content, digital platforms contribute to expanding these ideologies. Gaufman (2015) points out that the digital memory of fascism can be employed as a weapon in contemporary conflicts, such as Russia's use of World War II narratives during the Ukraine crisis classifying issues spread via Russian social media tools as existential threats.

The ideological dynamics of fascism are reproduced in digital settings through two distinct pathways. The first involves social media platforms. When defining digital fascism, Fuchs cites examples such as the celebration of Hitler's birthday on Twitter (X) and the Red Scare 2.0 campaign against Jeremy Corbyn, illustrating how extremist currents are disseminated or reconstituted through social media (Fuchs, 2016, 2022). The second pathway, different from the circulation of extremist currents, centers on the ability of platforms like Facebook, X, Instagram, and TikTok not only to regulate the distribution of information but also to influence users' behaviors and thoughts through algorithms and big data. In this regard, Helbing (2017) describes a form of authoritarian control that, while not centralized, exerts a potent influence.

Unlike classical fascism, digital fascism generally lacks a formal organizational structure; however, it exploits the power of algorithms and data-driven decision-making mechanisms to direct and govern society. Studies on the "algorithmic individual" and society suggest that the algorithmic infrastructures of social media platforms intensify far-right content, thereby facilitating the spread of fascist ideas online (Faramelli & Piper, 2023; Silveira & Amaral, 2023). By determining which content is prioritized, algorithms play a significant role in shaping political views and social thought. In this context, digital fascism emerges as a phenomenon built upon surveillance capitalism, employing tools that enable the control and manipulation of individuals' behaviors. Lanier (2018) argues that social media platforms and algorithms manipulate user behavior by creating ideological echo chambers. Pada (2023) similarly contends that algorithms highlight divisive and emotional content to increase user engagement, intensify tribalism among individuals, and form homogeneous ideological groups that leave little room for critical thinking. Moreover, as seen in the "Cambridge Analytica" case, the use of user data for social and political manipulation poses a serious threat to democratic processes (Isaak & Hanna, 2018). These new and digital forms of fascism restrict access to the broader information ecosystem, narrowing the space for democratic discourse (Pada, 2023).

Based on the literature, it is apparent that the concept of digital fascism has garnered significant attention in recent years. Accordingly, the present study will examine the fundamental dynamics of digital fascism, its ideological ties to classical fascism, and its societal implications. Utilizing a qualitative methodological approach, this research conducts a comprehensive literature review and analyzes specific contemporary case studies. The selected cases include Facebook's role in disseminating hate speech during the Rohingya crisis in Myanmar, the Aadhaar biometric identification system in India as a digital surveillance mechanism, and algorithmic manipulation on the X platform (formerly Twitter) during the 2024 U.S. presidential elections. These cases are analyzed to reveal how digital platforms employ algorithmic manipulation to facilitate the spread of extremist ideologies, exacerbate social polarization, and enable extensive surveillance practices. The research also evaluates how digital fascism can operate without relying on a centralized leader or formal organizational structure. Moreover, the study discusses ethical concerns related to social media platforms, big data, and artificial intelligence, emphasizing their potential for strengthening authoritarian control mechanisms. Ultimately, this study aims to offer insights into the threats posed by digital fascism to democratic institutions and individual freedoms, providing policy recommendations to mitigate these emerging challenges.

Classical Fascism: Theoretical Perspectives and Core Elements

According to Turner (1975, p. 162), fascism first emerged under Benito Mussolini in Italy as a radical ideology grounded in an authoritarian conception of the state and focused on nationalism.

Highlighting the influence of specific historical conditions, such as economic crises and the weakness of democratic ideology on the rise of fascism, Laclau (1979, p. 40) characterizes the pre-World War II period and its political impasses as a "dual crisis" that gave birth to fascism. While fascism is regarded as a political current, some theorists argue that it is not merely an ideology but rather a structure that stands in opposition to the global political order dominated by capitalism and pluralist democracy (Linz, 2003, p. 66). Griffin (1993) maintains that fascism entices individuals who are disengaged from politics and distanced from religious values by promising a bright future and mobilizing around the "palingenetic myth" (the nation reborn from its ashes). According to Harrison and Boyd (2003, p. 257), the fascist ideology that arose after World War I was largely based on nationalist groups composed predominantly of military personnel.

Although the historical roots of fascism may extend back to 1880, as Sternhell (2008) suggests, it is generally thought to have fully emerged in the 1920s. Early fascist movements, which emerged through nationalist activities and were influenced by labor movements, united leftist ideas with right-wing nationalist principles during World War I in Italy, opposing democracy, communism, liberalism, and traditional conservatism (Griffin, 1995; Kallis, 2003). According to Sternhell (2008, p. 282), fascism rejects the core tenets of Marxism, liberalism, and democracy. In this ideology, nothing exists outside the state; the state encompasses all, serving as the foundation for both tangible and intangible values (Peters, 2018, p. 1309).

When listing the characteristics of fascism, Eatwell (1992, p. 166) includes leadership, nationalism, racism, violence, imperialism, militarism, totalitarianism, and opposition to both liberalism and communism. On this point, there is alignment among Eatwell, Griffin, and Kallis (Eatwell, 1992; Griffin, 1995; Kallis, 2003). In other words, fascism sought to exist as an ideology opposed to nearly all political currents of its time, particularly liberal democracy and communism. According to Passmore (2014), fascism foregrounds the notion of "nation" through biological, historical, and cultural concepts. Criticizing socialists for their emphasis on "class" rather than "nation," Passmore (2014, p. 47) notes that the objective was for small, party-based groups united around an influential leader working for the nation's advancement to attain power in the government. Paxton (2007, p. 21) argues that the image of an all-powerful dictator alone is insufficient to capture the essence of fascism. He contends that fascism is a modern structure in that it embodies fundamental elements of modernity, including migration from rural to urban areas, the transition from agricultural to industrial production, the division of labor, the secularization of society, rationalism, and technology.

Mann (2004, p. 12) defines fascism as "an ideology aimed at establishing a superior nation-state by wielding economic power and the military," asserting that its foundations comprise five principal components: nationalism, statism, supremacy, purification, and paramilitarism. Griffin (1993, p. 31) identifies the primary distinguishing features of fascism compared to other ideologies as its extreme nationalism, the significant number of those who reject it historically, its reliance on the myth of rebirth, its leader-centric orientation, its elevation of strength/violence, its opposition to liberalism, its attempt to introduce a different model of modernization, and its rigid adherence to its objectives. According to Ergül (2023, p. 18), in fascist regimes, the political structure of the state is organized around and protected by social institutions rather than representing the interests of individuals.

Paxton's (2004, p. 16) reference to fascism as "radical pragmatism unconstrained by ethical or legal limitations in the pursuit of its objectives" can be understood within the context of traits attributed to fascism. Britt (2003) argues that fascist regimes implement extensive censorship and maintain a controlled media. To mobilize the masses, national security is used as a fear tactic, and according to Britt, fascism employs the dominant religious perspective to shape society, treats labor as an object of fear (thus suppressing labor unions), adopts a negative stance toward artistic activities, and devalues the intelligentsia.

Watson (1980, p. 86) remarks that the 1930s and 1940s were highly successful decades for fascist ideology. In Europe, fascism represented a reaction against the adverse aspects of capitalism and the

isolation and powerlessness of the individual. According to Roy (1945, p. 22), this reaction grew increasingly intense during that period, with humanism, rationalism, and liberalism cultural products of capitalist civilization sustaining damage. Another perspective is advanced by Poulantzas (2019), who construes fascism as “the imperialist phase of capitalism.” Based on available data, it appears that fascist ideology is more strongly opposed to democratic, pluralist structures than it is to capitalism per se. According to Heywood (2016, p. 233), in states under fascist rule, parliaments and political parties have been marginalized or even banned. Because fascist ideologies vigorously enforce opposition, they stand against capitalism, liberalism, rationalism, communism, and conservatism. In short, fascism is defined as an ideology that competes with all others and is built on the notion of antagonism toward them.

Examining Gramsci’s analyses of fascism will be advantageous for better understanding the nature of fascism within the scope of this study.

Antonio Gramsci’s Analyses of Fascism

According to Adamson (1983, p. 71), Gramsci was among the first theorists to detect the latent power and threat of fascism that emerged in Italy. As a result, Gramsci’s *ajör* occupy a special place in the discourse on fascism. Indeed, Gramsci produced more studies than most on Italian fascism and the institutionalization of fascism. According to Ransome (2011, pp. 133–134), what distinguished Gramsci from other communist leaders was his broad perspective in assessing the importance of fascism. In Ransome’s words, fascism came to power in Italy through the strength and support of the petty bourgeoisie, peasants, socialists, and capital owners. Recognizing this, Gramsci argued that fascism was a socially stratified phenomenon receiving support from all sectors of society.

Gramsci (1990, p. 360) asserts that the societal events that took place between the 1890s and 1922, when fascists assumed power, gave rise to fascism. Gramsci (1998, p. 126) discusses the *ajör* of “reaction” that contributed to the spread of fascism, positing that the working class’s response to this reaction i.e., to fascism was communism. Addressing the Rome Congress of the Italian Communist Party in 1922, Gramsci described fascism as a natural outcome of the emergence of capitalism. Then, at the Third Congress held in Lyon in 1926, Gramsci characterized fascism as an “armed reactionary movement” designed to dismantle the influence of the working class by leaving it disorganized (Macciocchi, 2000).

According to Macciocchi (2000), fascism’s orientation on the international stage was “imperialism.” As early as 1921, Gramsci identified a tendency toward international expansion within fascism, cautioning that this would pose a *ajör* threat across Europe. As Gramsci argued in 1926, fascism operates in the economic realm as a system that concentrates a nation’s wealth in the hands of capital owners, thereby serving the economic interests of landowners and the bourgeoisie.

In Gramsci’s view, fascism is not directly related to the state or a social class and is developed independently of the state. Lumley (1977, p. 22) describes it as emerging from “petty-bourgeois elements working for their own gain.” Analyzing the connection between fascist movements and the tendencies of the petty bourgeoisie, Gramsci explains how the fascist movement involves the everyday realities of this stratum of society. As Gramsci points out, fascism’s key achievement lies in organizing the petty bourgeoisie through mass mobilization (Fiori, 1989, p. 164).

In examining class conflicts, Gramsci (1989, pp. 33–34) explores the psychology and thought patterns of peasants, observing that peasants do not align themselves with democratic ideals but rather gravitate toward violence and anarchy. They lack an understanding of the state and discipline and often live outside legal frameworks. Consequently, they become impatient in debates over social class and respond with force. According to Fiori (1989, pp. 182–183), Gramsci, who highlighted the primary role of the proletariat in the struggle against fascism, also conducted a technical analysis of what could be gained by the worker-peasant alliance. In Gramsci’s (1989) view, workers and peasants are the primary classes in the fight against fascism, and the leaders, as well as the core of the proletarian revolution, consist of poor peasants and factory workers. Every revolutionary must consider the material needs and

cultural circumstances of poor peasants and factory workers in their activities. Poulantzas (1980, p. 127) notes that Gramsci approved of a “people’s antifascist revolution” in the struggle against fascism.

Gramsci views fascism as the final image presented by the petty bourgeoisie on the national stage (Macciocchi, 2000, p. 26). One of Gramsci’s predictions that did not come to pass was his 1924 claim that the collapse of fascism would not be far off. Following the 1924 murder of Giacomo Matteotti, a member of the Italian Socialist Party, by fascist supporters, a widespread backlash against the National Fascist Party (NFP) arose. Based on this event, Gramsci anticipated an early downfall of fascism. However, the NFP swiftly rebounded, consolidating its authority and continuing forward (Fiori, 1989, p. 164).

According to Gramsci’s perspective, fascism can be defined as an ideology rooted in authoritarianism and collective acceptance. To secure such collective acceptance, the use of mass media is essential. Gramsci argues that fascism emerges as an armed reactionary movement aiming to preserve the hegemony of ruling classes and to dismantle the organized power of the working class. The success of the fascist movement largely depends on its capacity to mobilize extensive segments of the petty bourgeoisie. From Gramsci’s viewpoint, fascism does not merely operate as a structure protecting economic interests; it also functions as a cultural and ideological mechanism of hegemony. Within this context, the study proceeds by examining the relationship between media and fascism.

Mass Media and Fascist Regimes

According to Sriramesh and Vercic (2009, p. 69), mass media outlets such as the press, radio, and television are indispensable for ideologies that either hold dominant power or aspire to achieve significant influence. Supporting this view, Akarcalı (2003) states that the media was frequently utilized by fascist regimes during periods when they held substantial sway. Drawing on Akarcalı’s arguments, one is reminded of how fascist regimes employ media tools primarily for propaganda purposes. Both Italian fascism and German National Socialism serve as examples of regimes that used press and broadcast media extensively to impose their viewpoints institutionally and to disseminate their ideologies among the populace. In these processes, ideological fear, the construction of enemy figures, the consolidation of authority, and the cultivation of a powerful leader image are considered key benefits that mass communication devices can provide. Ideological fear often manifests through the portrayal of an enemy figure. As D’Amato (2016) observes, totalitarian regimes constitute fascist governments that seek to elevate both popular belief and fear to considerable heights. Through press laws, these regimes maintained the right to censor or seize control of media outlets (Macciocchi, 2000, p. 36). In autocratic governments where mass communication is brought under state control, the press has been transformed into a tool for sustaining societal fear and continuously evoking the image of an enemy.

Beyond generating societal fear, fascist regimes have generally used mass communication devices for propaganda. According to Karaca (2018), “propaganda served as an effective tool of communication for constructing cult leadership in totalitarian regimes during the first half of the twentieth century.” Likewise, Çakı (2018) notes that Joseph Goebbels, who led the Nazis’ Ministry of Public Enlightenment and Propaganda, worked to construct Hitler as a “cult leader,” efficiently employing media channels like radio and cinema for this aim. Both Çakı and Karaca’s assertions suggest that totalitarian regimes have effectively deployed mass communication media, particularly in the creation of cult leaders and in spreading their ideology.

Although media suppression by authoritarian or fascist governments has been more prominent in certain historical periods, the use of media as a means of societal control and autocratic orientation persists widely today. The repressive authority figure that emerges in traditional media through methods such as censorship, restricted information, and manipulation also appears in modern digital media albeit in distinct forms exhibiting similar tendencies (Herman & Chomsky, 1988; McChesney, 2000).

It is historically evident that classical fascist regimes effectively utilized mass communication tools for propaganda and social control. With the widespread adoption of digital technologies, mass communication has transformed from its traditional structures, leading to the emergence of a new medium termed digital media. In this context, the concept of digital media is employed to describe various platforms through which information is transmitted and interactions occur via the internet. Consequently, in order to understand the relationship between fascism and media under contemporary conditions, it is essential to take into account the transformation from traditional media to digital media. In contemporary times, social media platforms are regarded as the most significant component of the digital sphere (Castells, 2013). Although these platforms have been conceived as spaces for free expression, the regulatory power of media and society remains evident even here (Bennett & Segerberg, 2013; Fuchs, 2016). Helbing (2017) posits that we have long been entering a world rife with novel forms of behavioral manipulation. He asserts that today's information services and big data companies possess far more data than was ever required to operate historical totalitarian states, making it highly improbable that such power would not eventually be misused. Alongside collective concerns surrounding big data, Daniels (2009) argues that the Internet and digital media are not simply new phenomena but also tools with the potential to revive fascist rhetoric. Acker (2018) contends that in newly digitized forms of fascism, the masses are manipulated through social media and misled by propaganda tactics executed by hierarchical organizations. Acker posits that digital media has contributed to the emergence of "digital fascism," whereby the masses become agents of their own manipulation. Citing Brazil's recent presidential elections, Acker points out that the manipulation carried out by the masses themselves signifies the triumph of digital fascism, adding that this reality does not make internet-based media any less perilous. Turner (2019) corroborates this observation, noting that social media has brought about a new system of perception in which liberal perspectives are replaced and authoritarian viewpoints gain strength.

Given their dynamic structure and relatively low barriers to entry, digital media platforms particularly social media create "herding" groups and, consequently, cultures of digital hate, according to Ganesh (2018). Members of these groups are often unaware that they constitute part of a broader dynamic or agenda. On one hand, boundaries between everyday discourse and political propaganda become blurred; on the other, participants do not merely consume information but also engage in content creation by liking, sharing, or commenting (Bogerts & Fielitz, 2019). Ultimately, these individuals potentially function as fascists in the making (Phillips, 2018). In Reichardt's (2002) view, the cohesive element that unites the members of such groups is not so much ideological consistency as the cultural practices within the digital community that contribute to group cohesion. Engaging in aggressive rhetoric and transgressive conduct emerges as a meaningful pathway to achieving a collective identity within these digital cultures.

Umberto Eco (1995), in his essay on "ur-fascism," cautions that "Fascism can return in the most innocent disguises." According to Fekete (2018), fascism currently exists in obscure realms with limited accessibility; it reemerges publicly in the form of digital cultural practices. As Iordachi (2015) observes, despite fascism's limited contemporary political success aside from surges in far-right movements in Italy and Germany, its influence on European politics did not end between the two world wars but continues to this day.

Coe (2015, p. 22) argues that by allowing access anywhere and at any time, social media effectively creates a "public sphere." Balkin (2004) suggests that the expression or commentary that occurs in this public sphere, although appearing personal, is in fact social, as once the individual has articulated an expression, it is discussed, interpreted, and debated. Consequently, expressions become collective in nature as well. Since these expressions occupy a collective domain, social media users and content creators may find themselves at odds. At this juncture, users and state institutions exert pressure on social networks to perform self-regulation in accordance with both freedom of expression and social responsibility (Hintz, 2016, pp. 334–335). Coe (2015, p. 24) maintains that social media affords users the opportunity to be heard more fully regardless of their sociocultural background precisely because of

its protection of free expression, yet it also results in the restriction of posts through censorship, blockages, and biases.

The study continues with an examination of the academic debates surrounding the concept of digital fascism.

Digital Fascism: A Theoretical Framework

In light of the findings in the literature, digital fascism refers to the maintenance and spread of authoritarian ideologies via digital technologies and platforms. It is characterized by features such as restricting freedom of expression and the intensive use of surveillance and censorship mechanisms. To better understand the social impacts of this concept, one might consider Hannah Arendt's theory of totalitarianism. Arendt's theory centers on the concept of total domination, which aims to abolish individuality (Aharony, 2010). Influenced by Franz Neumann's analysis of Nazi Germany as a "non-state," this perspective can be seen as having shaped the approach set forth in *The Origins of Totalitarianism* (Iakovou, 2009). Arendt defines totalitarianism as an anti-political phenomenon one that destroys both the public and private spheres, governs through terror, and is marked by ideological indoctrination (Spector, 2016).

Drawing on both conventional and innovative theories that explain fascism, we can see how, with the advent of digitization, societies, and communication channels have begun to transform, providing settings conducive to the dissemination of relatively fascist arguments. According to Fielitz and Marcks (2019, p. 14), social media platforms among the primary spaces for socialization in the digital society produce modes of perception well aligned with fascist logic. Daniels (2009) and Tornberg and Wahlström (2017) jointly contend that with Web 2.0 and social media, the Internet has evolved into the central factor in political change. Although in the 1990s, the Internet was seen as a tool to expand freedom of expression, it has turned into a domain that fascist ideologies exploit to subvert vulnerable and open societies.

Bennett and Segerberg (2013) stress the need to reevaluate how social interactions function in the digital age, particularly concerning large-scale manipulation. Digital platforms have become central marketplaces for ideas, commerce, and conflicts, profoundly transforming collective action. Based on Bennett and Segerberg's insights, manipulation is essential for the ideological development of fascism and the dissemination of fascist arguments through these digital platforms. Although it was once assumed that the digital age would accelerate the demise of fascist ideologies and bring about the end of centralized authoritarian governments, existing loopholes or the system itself can generate, or at least facilitate, the very forces that threaten democratic structures. Similar to how Gramsci's (1971) prediction that the Italian fascist regime would soon collapse went unrealized, hopes that fascist views would diminish with digital technologies have also ended in disappointment, as digital media have transformed into vehicles for developing and propagating fascist ideologies. This situation mirrors Gramsci's academic miscalculation: Today, digital communication platforms are widely and effectively used to disseminate extremist discourses (Castells, 2013). Although the massive spread and reproduction of fascist-extremist discourse and arguments primarily through social media are generally labeled "digital fascism," this perspective treats "fascism" merely as one of the two parameters defining the concept. Digital fascism is also interpreted through a second lens, emphasizing authority, censorship, and manipulation based on controlling information.

With the emergence of Web 2.0, the Internet gained the property of interactivity, paving the way for social media platforms. Web 2.0 interactivity is a complex phenomenon that extends beyond mere content provision, ensuring user engagement and shared content (Mechant & De Marez, 2012). At this point, interactivity is frequently considered a tool that fosters participation and democracy (Jarrett, 2008).

By enabling extensive data collection and manipulation processes, the interactive dimension of Web 2.0 and social media platforms has created a space in which fascism can be reconstituted. Although social media was initially envisioned as a platform for individuals to share ideas freely, it can be co-opted to manipulate people's behavior and views. Big Data plays a particularly crucial role in this process. Through social media platforms, large-scale data can be gathered and deployed by corporations and authoritarian regimes to predict and guide individuals' behaviors (Lanier, 2018). Additionally, misinformation and disinformation spread via these platforms can lead to the manipulation of individuals in both political and social contexts (Scheufele & Krause, 2019). In this respect, the concept of digital fascism encompasses not only the reproduction of extremist ideologies in digital spaces but also the use of data power derived from these platforms to maintain control over individuals, societies, and states (Pada, 2023; Schroeder, 2019). The use of social media and digital technologies for communication has generated new social problem areas; in particular, the potential for repressive regimes or corporations to exploit Big Data has become a serious threat. Digital fascism is a concept that captures these two dimensions. While digital spaces enable the proliferation and re-articulation of fascist ideologies, the data gleaned from these channels is also employed by corporations and states for social control (Fielitz & Marcks, 2019; Fuchs, 2022).

According to Fielitz and Marcks (2019), social media platforms employ dramatic narratives, gaslighting techniques, and metric manipulation to foster fear, facilitating the spread of disinformation in a post-truth environment. Moreover, the development of digital technologies has expanded the capacity of governments and corporations to observe and direct individuals' behaviors, posing a substantial threat to democracy and liberty. In this sense, the phenomenon constitutes a synthesis of using digital platforms for ideological manipulation and leveraging data for societal control. This threat is present not only in authoritarian regimes but also in democratic societies (Fuchs, 2022; Mantellassi, 2023).

A comprehensive literature review indicates that the term digital fascism was first introduced by Dirk Helbing in his article "Digital Fascism Rising? Can We Still Stop a World of Technological Totalitarianism?" (Helbing, 2017). Although criticisms pertaining to the ascent of fascism in social or digital environments (e.g., network fascism) can be found prior to Helbing's work, earlier studies that use the words digital and fascism together as a conceptual term appear to be lacking. In this respect, Helbing can be identified as the first to employ the phrase "digital fascism." He places this concept within the context of the dynamics of democracy, human rights, and fundamental rights and freedoms that underpin the modern world. Helbing expresses concern that, if precautions are not taken, institutions or organizations possessing Big Data could undermine the modern way of life based on individual liberties and democracy. He connects digital fascism to "technological totalitarianism," arguing that data collectors who monopolize knowledge will eventually endeavor to predict and increasingly control our behavior. According to Helbing (2017), humanity could soon face massive surveillance, unethical experiments on individuals, social engineering, coerced compliance, propaganda, and censorship, "benevolent dictatorship," (predictive) policing, devaluation of human beings, and the relativization of human rights if nothing is done to avert this course.

Beyond Helbing's Big Data-oriented notion of fascism, two notable books analyze the concept of digital fascism from an academic standpoint. The first is Simon Strick's *Rechte Gefühle: Affekte und Strategien des digitalen Faschismus* (Strick, 2021), published in 2021 and translated as *Right-Wing Emotions: The Affects and Strategies of Digital Fascism*. Strick investigates how far-right movements organize within digital environments and reshape societal norms. The second is Christian Fuchs's *Digital Fascism. Media, Communication, and Society* (2022). Fuchs takes a similarly academic approach to examining digital fascism in detail. In this work, he explores how authoritarianism, racism, and ultra-nationalism circulate via social media and digital platforms, examining case studies such as Donald Trump's use of social media and online celebrations of Nazism.

Digital fascism can be conceptualized as a direct variation of fascist characteristics and dynamics manifested in social structures online. Although it is a relatively recent phenomenon, digital fascism differs considerably from classical fascism from an organizational perspective; hence, contemporary

strategies are necessary to combat fascist dynamics effectively. Because digital fascism is highly fluid and complex, lacking a clearly defined organizational nucleus, its political figures form an abstract opposition. Uncertainties remain as to how civil society actors ought to approach this phenomenon or precisely against whom or what they should take a stand (Fielitz & Marcks, 2019).

Although social media was initially envisioned as a medium that would bolster freedom of expression, it has been appropriated by groups espousing marginal and violent political ideologies to propagate their ideas (Fielitz & Marcks, 2019, p. 1). Individuals or groups that misuse social media for nefarious purposes have undermined freedom of expression, thus elevating fascism to a new dimension. At this point, Helbing (2017) claims we face a new type of fascism. The resources and power at the disposal of this new form of fascism are deemed sufficient to accomplish all the essential aims and objectives once merely dreamed of by historical fascists.

The motivations underlying the dissemination of extremist movements on social media, however, may include features that contradict the fundamental nature of those movements. When one considers the interplay of social media's inherent characteristics with the dynamics of extremist movements, it becomes clear that digital platforms are not entirely compatible with the rigidly centralized and controlling disposition of fascist movements. Rosenberg (2012) argues that the openness of discussion on social media along with the general public's unfettered access stands in direct contrast to the exceedingly centralized organizational structure typified by classical fascism. Particularly in discussion platforms and chat forums, the rise of alternative subcultural groups can foster perspectives that differ from those of the dominant strategic power (Coleman, 2014; Phillips, 2018).

All subjects on social networks interact directly with one another. Additionally, fascist actors engage in "leading the leaderless" (Tufekci, 2017) by guiding groups, channeling seemingly dispersed hatred spanning the various levels of social media. Consequently, as noted by Ganesh (2018), members of these digital hate cultures may be unaware that they are part of fascist dynamics. Tufekci's notion of "leading the leaderless" can be regarded as an indirect process because it involves stirring emotions rather than issuing strict orders. Thus, a digital leader's mission is to orchestrate social media so that it operates in their favor. According to Lovink and Rossiter (2018), social media immerses individuals in direct relationships, providing a structural environment for mutual references and covert guidance via algorithm-based interactions. Therefore, social media can be seen as a form of "hyper-organization," a "network for networks," in which semi-cooperative processes are simulated across various fields.

Fascism a totalitarian system in which political leaders who hold views such as anti-liberalism, anti-communism, and nationalism control all institutions of the state (Hobsbawm, 2017) has not only dominated governmental and political mechanisms but also kept the economy, unions, religious institutions, media, and education under tight surveillance (Baradat, 2012, p. 306). The mutual production and reinforcement of fear serve as a central transmission channel, interlinking social media's structural conditions with fascism's inherent logic. Thus, the new face of fascism in the digital age is active, capable of forging virtual alliances and interconnections between broader online subcultures and forms of organized activism (Fielitz & Marcks, 2019, p. 19).

According to Helbing (2017), to counter digital totalitarian organizations, robust cyber-infrastructure, democratic cyber-infrastructure usage, ethical principles that prioritize human dignity and human rights, and especially decentralization are required to ensure cyber-security. In Helbing's view, the social framework is well-suited for sustaining global fascism in the digital realm; if no action is taken, more data will be collected, human behavior will be completely predictable, and increasingly powerful algorithms will be employed to extend control making it progressively difficult to stop such processes.

Based on the information and literature reviewed, digital fascism can be framed in two fundamental ways, leading to two possible definitions:

Drawing on Fuchs, Strick, and others (Fielitz & Marcks, 2019; Fuchs, 2022; Strick, 2021), digital fascism is the reconfigured form of classical fascism in digital environments. According to this definition, digital fascism arises through extremist ideologies disseminated via the Internet and social media without requiring a central leader or organization. Masses are radicalized online through hate speech, conspiracy theories, and manipulative content.

In Helbing's (2017) approach, digital fascism is viewed as an authoritarian mode of practice that employs modern technologies to restrict, surveil, and control individuals. Under this definition, governments, technology corporations, or organizations with access to large amounts of data exercise pressure, limit freedoms and impose surveillance on individuals using digital tools.

These two perspectives situate digital fascism both in terms of ideological proliferation and technological control mechanisms. A synthesized definition of digital fascism emerges from these approaches: it is the reconfiguration of classical fascism within the digital realm, entailing the expansion of extremist ideologies through the Internet and social media, as well as the use of modern technologies to enact authoritarian control, surveillance, and repression of individuals. This concept involves the radicalization of masses even without a single centralized leader or organization through hate speech, conspiracy theories, and manipulative content while simultaneously enabling governments, major tech firms, or powerful institutions to curb individuals' liberties and subject them to continuous surveillance.

According to recent research (Fuchs, 2016, 2022; Helbing, 2017; Zuboff, 2019), digital fascism manifests in two principal ways in the present day:

1. The resurgence of racist rhetoric through digital media.
2. Digital totalitarianism through surveillance technologies, censorship, blocking of access, and the use of Big Data.

The study proceeds with an analysis of current cases that illustrate how digital fascism is reproduced and how it operates in practice.

Method

This study adhered to the principles of scientific research and publication ethics, employing a two-stage research design. In the first stage, a literature review was conducted to examine the definition, dimensions, and emergence of digital fascism. Drawing on the works of scholars such as Christian Fuchs (2022), Dirk Helbing (2017), and Fielitz and Marcks (2019), the theoretical framework of the concept was established. Additionally, the connections between classical fascism and digital fascism were addressed using a comparative approach.

In the second stage, a case study method was employed to analyze the various dimensions and impacts of digital fascism through concrete examples. The selected cases focus on hate speech, manipulation, and surveillance policies facilitated by social media platforms and digital technologies. Each case has attracted extensive coverage in international media, thus facilitating access to both primary and secondary data sources. Based on purposeful sampling considering their societal impact and relevance to the study's literature foundation three specific cases were chosen:

Case 1: The Rohingya crisis in Myanmar and Facebook's role in the spread of hate speech.

Case 2: India's Aadhaar Biometric Identification System, its surveillance policies, and implications for individual freedoms.

Case 3: Algorithmic manipulation on the X platform during the 2024 U.S. presidential election.

Each case was systematically analyzed using three sub-dimensions: (1) contextual analysis to understand the background and conditions surrounding the case; (2) actor analysis to identify key stakeholders, their roles, and interactions; and (3) social impact assessment to evaluate the broader societal consequences and implications of digital fascism within each specific context. Data collection

relied extensively on secondary qualitative sources, including official reports from international organizations, scholarly articles, reliable media coverage, investigative journalism reports, and relevant public documents. Through this comprehensive methodological approach, the study aimed to deliver robust, in-depth insights into how digital platforms and algorithmic technologies facilitate the spread and reinforcement of digital fascist dynamics in contemporary societies.

Digital Fascism: An Examination Through Case Studies

Case 1: The Rohingya Crisis in Myanmar and Facebook

Topic and Context

According to the United Nations (UN), ethnic cleansing was carried out against the Muslim minority in Myanmar's Rakhine State in November 2016 (Çakan, 2018). UN reports have indicated that racist violence during this process was intensified through social media posts. In this context, the social media platform Facebook was identified as one of the primary instruments used to disseminate hate speech against Rohingya Muslims. According to the "Report of the Independent International Fact-Finding Mission on Myanmar," published by the United Nations Human Rights Council in 2018, Facebook was criticized for not taking sufficient and timely action to block racist and offensive content spread via its platform. The report also stated that hate speech and manipulative content disseminated through Facebook contributed to creating conditions conducive to genocide and mass migration. Although improvements in the platform's response were noted over time, the initial reaction from Facebook to events in Myanmar was described as inadequate and delayed. Therefore, the report recommends that comprehensive and independent investigations be conducted to assess the extent to which Facebook posts and messages triggered real-world discrimination and violence. Additionally, the report expressed regret regarding Facebook's inability to provide country-specific data on the spread of hate speech on its platform (United Nations Human Rights Council, Report of the Independent International Fact-Finding Mission on Myanmar, 2018).

Beyond the UN report, the global community criticized Facebook's transformation into a convenient tool for racist actions during the relevant period, highlighting the seriousness of the threat. Mozur (2018) notes that military leaders and far-right groups in Myanmar used the Facebook platform extensively to spread hate speech against Rohingya Muslims. Through misinformation and hateful content, society became more radicalized, fueling a rise in violence. Because Facebook's algorithms prioritize high-engagement posts often inflammatory and hate-driven they contributed to the rapid spread of such content. The platform also failed to swiftly identify and remove racist content, resulting in the unchecked proliferation of hateful, violence-inspiring messages on Facebook (Mozur, 2018). The hate speech and ethnic cleansing perpetrated against the Rohingya Muslims in Myanmar offers a concrete illustration of how digital platforms can intertwine with authoritarian and discriminatory policies. In this particular case, Facebook served as the primary medium through which hate speech and disinformation circulated.

Contextual Analysis

Long-standing historical tensions between the Buddhist majority and the Rohingya Muslim minority in Myanmar intensified further in the digital realm through social media particularly Facebook. The platform's algorithms, which effectively magnify and disseminate hate speech, played an influential role in exacerbating these divisions. Racist messages advocating extremism and violence multiplied on social media, developing into a large-scale assault. This manipulation via social media and the dissemination of racist discourse contains threats that can lead to mass uprisings or events resembling genocide.

Actor Analysis

Facebook: The platform's algorithms focus on high engagement, meaning the content that receives the most interaction is more broadly disseminated. During the relevant period, this high-engagement content frequently contained hate speech, thereby amplifying such posts.

Myanmar Military and Government: During a time of heightened social tensions, the Myanmar military and government reportedly used social media particularly Facebook to distribute propaganda targeting Rohingya Muslims, thereby legitimizing societal violence.

Social Media Users: By unintentionally reproducing hate speech (through shares, comments, likes, and other means), users deepened social polarization. Baseless reports and exaggerated comments reached an expanding audience, facilitated by engagement-focused algorithms, turning targeted groups into the focus of racist discourse.

Outcomes

Social Impact: The widespread acceptance of hate-filled, racist rhetoric contributed to ethnic cleansing and mass violence against Rohingya Muslims. Continuous circulation of such content reinforced by algorithms helped create a social atmosphere in which people increasingly regarded racist discourse as factual or credible.

Role of Digital Platforms: Facebook's algorithms and lack of rigorous moderation exacerbated the crisis. Content distribution mechanisms that could not identify racist posts or remove them promptly, combined with visibility boosts for violent content, contributed to an unintentional yet unchecked form of support for these narratives. The platform's algorithmic filtering largely failed in Myanmar's local contexts and languages, and instead, it focused solely on engagement metrics.

Policy Recommendations: Facebook should develop more sensitive algorithms that better recognize local languages, contexts, and the specific racist or extremist terms and idioms in those languages. Independent oversight bodies should be established to monitor and rectify algorithms that propagate hate speech. Such entities must have genuine influence over the platform. Platforms like Facebook, which carry hate or violent content, must be held legally accountable. This responsibility includes monitoring potentially harmful content, halting its dissemination, and accepting liability if these measures are not implemented.

Case 2: India and the Aadhaar Surveillance System

Topic and Context

Recent academic research has focused on emerging digital authoritarianism and mounting concerns, particularly in India under the Bharatiya Janata Party (BJP) government (Yılmaz & Saleem, 2022). The Indian government's push for "digital sovereignty," exemplified by data localization policies and the Aadhaar biometric identification system, is seen not merely as a localized response to global tech firms but also as a biopolitical project aimed at redefining state sovereignty and its relationship with citizens (Prasad, 2021). The Aadhaar system appears to indicate a shift toward digital authoritarianism, characterized by increasing government control over citizens' online activities. According to Yılmaz and Saleem (2022), India's digital landscape has been moving toward digital authoritarianism under Prime Minister Narendra Modi's government, where Hindutva ideology holds sway. The "Digital India" program, presented as the country's digital transformation, has also raised concerns regarding digital fascism and mass control. Paunksnis (2023) argues that this system has facilitated the creation of surveillance capitalism, in which citizens' behavioral data are gathered by both the state and corporate actors and monetized. Such a digital environment has led to an increase in online harassment of dissenters and restrictions on open debate (Yılmaz & Saleem, 2022). While the government minimizes reliance on foreign technology, it employs techno-cultural nationalism to legitimize these measures (Jain

& Gabor, 2020). According to Banaji (2018), the current regime, via audiovisual communication tools, promotes a kind of “trigger-happy citizenship” that legitimizes violence against minorities and dissenters. India’s Aadhaar biometric identification system provides an example of digital surveillance strengthened by efforts at societal control, and it has been criticized for posing significant threats to individual privacy.

Contextual Analysis

Under the Digital India program, the Aadhaar system requires the compulsory collection of citizens’ biometric and behavioral data, which are then integrated into what is termed Big Data. Access to public services is contingent upon registration in this system, limiting bureaucratic procedures for those who opt-out. It is believed that this system is utilized by the Indian government as a tool for data collection and surveillance, enabling societal monitoring and individual profiling based on ethnic or religious divisions.

Actor Analysis

Indian Government: It employs the Aadhaar system as a mechanism for societal control and digital surveillance. The system has evolved beyond a mere government policy, becoming a state-owned surveillance tool. Given these characteristics, the Aadhaar system is considered to have the potential to transform into a counterpart of China’s Social Credit System.

Citizens: Owing to the compulsory nature of the system, citizens have had to sacrifice certain privacy rights. Their biometric data are gathered mandatorily, allowing authorities to analyze these data to predict various tendencies and behaviors. Consequently, this infringes upon individuals’ freedom of choice.

Outcomes

Social Impact: The digital divide has generated barriers to accessing public services among minority groups and has exerted pressure on individual freedoms. Particularly, those outside the dominant nationalist ideology whether ethnic or religious minorities are believed to be adversely affected.

Role of Digital Platforms: The system has opened the door to data manipulation and privacy violations. The data recorded in this system may be used to manipulate society, including potential unauthorized dissemination of personal information.

Policy Recommendations: Aadhaar-like biometric systems must be governed transparently and ethically. The system should be addressed in the context of privacy rights and personal freedoms. Independent oversight mechanisms are required to protect digital privacy within these frameworks.

Case 3: The 2024 U.S. Elections and the X Platform

Topic and Context

During the 2024 U.S. presidential elections, allegations emerged that X (formerly Twitter), owned by Elon Musk, altered its algorithms in favor of Donald Trump, raising concerns about the influence of digital platforms on democratic processes. According to a report by Pascale Davies for Euronews, independent analyses indicated that algorithmic changes implemented on the X platform during the election period resulted in increased visibility for pro-Trump content (Davies, 2024). A similar study published by Wes Davis confirmed these algorithmic adjustments, highlighting that content supportive

of Republican candidates became notably more visible starting from July 2024 (Davis, 2024). Davies (2024) reported that following the algorithm changes, visibility of Musk's tweets increased by approximately 138%, retweets by 238%, and likes by 186%. Throughout the election period, Musk publicly supported Trump and frequently shared posts critical of Democratic candidate Kamala Harris. These developments intensified academic and public debates on how algorithmic manipulation and platform-owner biases could reinforce authoritarian dynamics and digital fascism within social media platforms (Davies, 2024; Davis, 2024).

Contextual Analysis

Musk manipulated the platform's algorithms to highlight pro-Trump messages during the election campaign, systematically bolstering discriminatory, critical content against Kamala Harris. This constitutes a form of electoral interference by a social media platform.

Actor Analysis

X Platform: Owing to its ownership structure, the platform's display algorithms were manipulated, causing users in certain geographic regions to encounter more biased content. Algorithmic and ownership decisions reinforced a pro-Trump orientation.

Users: Manipulated algorithms exposed users to biased information, and they were confronted with significantly more politically driven content than usual. Such exposure holds the potential to influence political attitudes and behaviors.

Outcomes

Social Impact: Voter behavior was manipulated, casting a shadow over the democratic process. Observers believe that the manipulated electorate underwent shifts in political stance.

Role of Digital Platforms: X compromised its corporate image, which is centered on open and free expression. The platform committed a breach of neutrality, undermining democratic values.

Policy Recommendations: International regulations should be put in place to ensure transparent social media algorithms. Oversight mechanisms must be introduced to safeguard platforms' neutrality and prevent electoral manipulation. These mechanisms should be designed not only locally but also at the international level to protect countries, voters, and political systems from manipulation.

Findings

The three cases analyzed illustrate various facets of digital fascism and how social media and digital platforms can be appropriated by authoritarian ideologies and manipulation. Each example scrutinizes the impact of digital platforms on authoritarian regimes, corporations, and individuals from different perspectives. The common findings can be grouped into the following categories:

1. **Algorithmic Manipulation by Digital Platforms:** In all three cases, the manipulation of digital platforms' algorithms played a pivotal role. In Myanmar, Facebook's engagement-driven algorithms promoted hate speech, inciting social violence. In the United States, the X Platform's algorithms favored partisan political content, influencing the democratic process. These scenarios show that digital fascism can manifest without a formal leader or organizational structure, emerging instead through the manipulative power of algorithms.

2. **Social Polarization and the Spread of Hate Speech:** Each case reveals that the dissemination of hate speech, racism, and discriminatory content deepens social polarization. In Myanmar, the shared hate speech legitimized ethnic cleansing and mass violence against the Rohingya Muslims. In India, the

introduction of biometric systems and nationalist narratives could escalate discrimination against ethnic and religious minorities. Additionally, the X platform's algorithmic manipulation intensified political polarization and undermined democratic processes. These examples demonstrate how digital platforms facilitate social polarization and the proliferation of hate speech. Insufficient content moderation and the high visibility granted to extreme views exacerbate these divisions.

3. Ethical Challenges of Surveillance and Manipulation: The three cases point to how digital surveillance and manipulation pose a serious threat to individual rights. Facebook's failure in content moderation in Myanmar underscores the platform's inability to fulfill ethical responsibilities. India's Aadhaar system violates personal privacy, reinforcing the state's surveillance mechanisms. In the United States, X's algorithmic bias indicates breaches of transparency and neutrality in digital media. Collectively, these situations highlight how digital platforms, by disregarding individual rights, contribute to the consolidation of authoritarian power.

4. The Need for Policy and Regulatory Measures: The cases underscore the necessity of regulations at both national and international levels to minimize the societal impacts of digital platforms and to prevent their unethical use. To stop the spread of hate speech as evidenced by the Myanmar-Facebook situation algorithms sensitive to local contexts (local expressions, phrases, dialects, etc.) and independent oversight bodies should be developed. Digital surveillance systems require regulation grounded in transparency and ethical standards. In the context of controlling Big Data, the lack of transparency surrounding India's Aadhaar system and similar digital surveillance mechanisms raises particular concerns about potential human rights violations, especially against minority groups. Hence, establishing international standards and oversight mechanisms to ensure the neutrality of social media and Big Data algorithms is critical. These recommendations prioritize holding digital platforms accountable and creating systems that protect individual rights.

Collectively, these three cases vividly illustrate the wide range of methods through which digital fascism operates. Digital platforms have become potent tools for disseminating hate speech, as well as for monitoring and manipulating individuals. This development poses significant threats to democratic processes and personal freedoms. Combating digital fascism will require not only accountability measures for the platforms but also collective efforts by governments, individuals, and the international community.

Conclusion and Recommendations

This study has explored the concept of digital fascism within the context of the existing literature and case studies, revealing two different perspectives on the phenomenon. Based on these perspectives, a shared definition of "digital fascism" has been introduced into the academic discourse.

As one of the notable new challenges of the digital era, digital fascism manifests primarily on social media platforms, providing a hospitable environment for extremist ideologies and hate speech. Thanks to the algorithms on platforms like Facebook, Instagram, X, TikTok, and YouTube, which curate content based on user interests, hateful and manipulative content can spread rapidly. Users may unwittingly absorb extremist ideologies and become radicalized. Within the scope of this study, it is argued that unlike classical fascism, which often centers on a single leader or organizational structure, digital fascism can be dispersed, largely anonymous, and easily propagated through digital platforms. This allows digital fascism to reach broader audiences rapidly. Furthermore, the reintroduction of classic fascist elements such as nationalism, violence, and totalitarianism in digital contexts expands the scope of this threat. Digital fascism endangers freedom of expression and weakens democratic institutions, acting as a "backdoor" for subverting democratic values. Consequently, the extremist dynamics fostered by digital platforms heighten social polarization and propagate misinformation and disinformation. Social media's manipulative nature, in particular, emerges as a potent instrument for shaping users' thoughts and behaviors.

Broadly sustained by social media, coupled with the usage of Big Data and artificial intelligence, digital fascism enables the continuous monitoring of individuals' online identities, along with the prediction and control of user behaviors. These capacities indicate that digital fascism has become an essential tool for reinforcing authoritarian regimes. Similar to governments, companies that control user data or manage social media platforms appear to wield power over societies and, at times, entire nations. The fact that a small handful of individuals or corporations own the most popular social media platforms worldwide can allow them to exert ideological pressure on countries and the public. In light of previous literature and real-world examples, it is apparent that social media companies may employ undemocratic measures such as censorship, restrictions, and blocking. Tensions between the Brazilian government and X in 2024, Twitter's (X) suspension of opposition leader Rahul Gandhi's account in India in 2022, Meta's censorship of news or images related to Palestine and Gaza, and search engines blocking Russian news sites during the war in Ukraine collectively reveal that not only authoritarian governments but also increasingly authoritarian corporations pose a serious threat. Given these corporations' policies and actions, it becomes evident that digital fascism should not be assessed solely within the scope of governments or political regimes. Any entity be it a social media platform or a data-controlling enterprise that exercises restrictive measures can be considered part of the digital fascist landscape.

As discussed thoroughly in this study, digital fascism whether considered in terms of disseminating extremist ideologies or in relation to the autocratic pressure imposed by states and corporations should be recognized as a contemporary challenge undermining modern value. Combating digital fascism may require a multifaceted and extensive strategy. In this regard, the foremost step is to introduce stringent international regulations to limit unethical uses of social media platforms, Big Data, and AI technologies. Activities involving digital surveillance, manipulation, and data collection must be regulated to prevent the infringement of fundamental individual rights. Governments should subject technology corporations to more rigorous scrutiny and establish legislative frameworks to prevent the misuse of personal data. In confronting digital fascism, robust and trustworthy cybersecurity systems must be developed. The implementation of democratic principles into digital infrastructures is crucial for safeguarding individual freedoms. Democratic states, therefore, must defend digital rights and shield society from the unchecked power of major tech firms. Improving digital literacy among citizens can serve as an effective defense mechanism against digital fascism. Society needs to remain vigilant regarding manipulative content spread through social media and digital platforms while also being equipped to detect and refute misinformation and disinformation. To this end, educational programs should place greater emphasis on digital media literacy, ensuring that users acquire the skills needed to assess the accuracy of content they encounter online.

Ethical use of Big Data and AI technologies is critical to mitigating the effects of digital fascism. Data collection practices should involve informed consent and transparency regarding data usage must be maintained. Additionally, to avert discriminatory, manipulative, or surveillance-oriented uses of AI algorithms, globally adopted ethical guidelines are essential. Presently, issues such as deepfake technology, which employs AI-generated videos and content, are already raising serious concerns about privacy violations. While these complications persist, there is no comprehensive global agreement on effectively addressing the challenges introduced by AI.

Social media platforms must be held accountable for the content circulating within their ecosystems and must actively combat threats such as hate speech, misinformation, and disinformation. Greater algorithmic transparency and well-defined processes to curb extremist content are crucial. Specifically, more effective methods should be introduced to detect and remove hateful or fascist ideologies. Addressing digital fascism calls for global coordination. International organizations should adopt a collective stance against the harmful impacts of digital fascism and collaborate to safeguard digital freedoms. Stronger partnerships should be forged among digital platforms, major tech companies, and states, alongside the formulation of international agreements aimed at protecting digital rights.

In conclusion, digital fascism represents a contemporary manifestation of authoritarianism that exploits technological capabilities in the digital age, posing significant threats to individual freedoms. Addressing this threat requires multifaceted strategies, encompassing social awareness, robust legal

frameworks, and the ethical use of technology. Thus, both individuals and governments must endeavor to establish more resilient, freedom-oriented systems to safeguard the future of democratic institutions.

Despite its contributions, this study has several limitations. Firstly, the research predominantly relied upon qualitative analyses of selected case studies, thereby limiting the generalizability of the findings to all digital platforms and geographical contexts. Secondly, the case selection focused mainly on prominent incidents extensively covered by international media, potentially neglecting lesser-known but equally significant instances of digital fascism.

For future research, it is recommended that broader methodological frameworks, including quantitative analyses and comparative studies across diverse geographical and political contexts, be adopted. Moreover, investigating less-publicized cases could offer deeper insights into the subtle dynamics and implications of digital fascism. Additionally, future studies should explore effective methods to enhance digital literacy among citizens, thereby equipping them to recognize and counteract authoritarian manipulations in digital environments.

Disclosure Statements

1. Declaration of the contribution of the researchers: The first author contributed 100% to the research and preparation of this study.

2. Conflict of interest: The author declares no conflict of interest related to this study.

3. Ethics Report: This study does not involve any data collection through qualitative or quantitative approaches requiring surveys, interviews, focus group studies, observations, experiments, or interview techniques with participants. Furthermore, it does not include experiments on humans or animals; therefore, no ethical committee approval is required. All sources used in the study have been properly cited, and full compliance with ethical publishing principles has been maintained. The author adhered to academic integrity principles during the preparation of the study.

4. Research Model: This research was conducted using a qualitative model, employing literature review and case analysis methods. The literature review was utilized to establish the theoretical foundation of the concept of digital fascism, drawing on the works of prominent scholars such as Christian Fuchs and Dirk Helbing. The case analysis method was applied to examine the manipulative effects of social media platforms and surveillance policies through specific cases. The cases analyzed include the Rohingya Crisis in Myanmar, the Aadhaar Biometric Identification System in India, and algorithmic manipulation during the 2024 U.S. Presidential Elections. These methods enabled a comprehensive analysis of the theoretical and practical dimensions of digital fascism.

TÜRKÇE SÖRÜM

Giriş

Faşizm, çok sayıda akademik tartışmaya konu olmuş karmaşık bir politik ideolojidir. Genel bir yaklaşımla Liberalizm ve Marksizm'e karşı çıkan totaliter, milliyetçi ve devrimci bir hareket olarak nitelendirilmektedir (Eatwell, 1996; Finchelstein, 2008). Finchelstein'a (2008) göre, faşizm aydınlanma değerlerine ve ilerici devrimlere karşı bir tepki olarak ortaya çıkmış; kapitalist bir ekonomik yapıyı sürdürürken, demokrasi ve eşitliği reddetmiştir. Eatwell'e (1996) göre, bütüncül bir ulusal yeniden doğuş miti üzerinden hareket eden bu ideoloji, genellikle ayrıntılı siyasi veya ekonomik programlardan çok, üsluba ve karizmatik liderliğe öncelik veren bir yapıya sahiptir. Faşizmi tanımlamak için çok sayıda girişimde bulunulmasına karşın, genel bir çerçeve veya tanımdan bahsetmek oldukça zordur. Faşizm üzerine çalışan akademisyenler bir fikir birliğine varmakta zorlanmış, yapılan tanımlar genellikle belirsiz, spesifik veya dolambaçlı olmakla eleştirilmiştir (Artemiw, 2014). İdeolojinin karmaşık doğası ve tarihsel etkisi, onu devam eden bir araştırma ve tartışma konusu haline getirmeye devam etmektedir. Klasik yaklaşımlarda, faşizm ve otokrasi arasında bağ kurulmakta; bir otoritenin toplum ve birey üzerinde baskıya dayalı kontrolünden bahsedilmektedir (Eatwell, 1996). Dahl'a (1972) göre, otokrasi siyasi erkin kişi ya da gruplarca mutlak olarak kontrol edildiği bir yönetim şeklidir ve bu yönetim şeklinde faşist yönetimlerde olduğu gibi, sorgulanması mümkün olmayan bir lider mitinin varlığı söz konusudur. İki yaklaşım arasındaki temel fark, otokrasinin ideolojik zemine dayanmak zorunda olmamasıdır (Fish, 2005). Faşizm ve otokrasi arasında hem ideolojik hem de pratik düzeyde örtüşmeler olduğu söylenebilir. Brooker'a (2014) göre, faşizmin daha totaliter bir kontrol sistemine dayanması ve milliyetçi ideolojilere sıkı sıkıya bağlı olması, ideolojiyi otokrasiden ayrılan yönlerinden biridir. Bu bağlamda, faşizmin otokratik özellikler taşıdığı fakat yapısal olarak daha çok totalitarizm kavramıyla ilintilendirildiği görülmektedir.

Gentile'e (2021) göre, totalitarizm ve faşizmin ilişkisi, kapsamlı birçok akademik tartışmanın konusu olmuştur. İlk anti-faşist düşünürler, faşizmin tek partili bir rejim haline gelmesinden önce totaliter özelliklerini fark etmişlerdir. Ernst Nolte gibi bazı akademisyenler, faşizm, nasyonal sosyalizm ve diğer aşırı sağ hareketler arasında paralellikler kurmuş ve ideolojik benzerliklerini vurgulamışlardır (Friedrich, 1971). Gregor'a (2012) göre, faşizm de dâhil olmak üzere totaliter sistemler, karizmatik liderlik, toplumu kurtarma vaatleri, katı itaat ve fedakârlık talepleri içeren siyasi yönelimler olarak tanımlanabilir. Bu bağlamda Leninizm, Stalinizm, İtalyan Faşizmi ve Alman Nasyonal Sosyalizmi gibi çeşitli 20. yüzyıl hareketlerinin totaliter sistemler olarak nitelendirilmesi mümkündür.

Sakman'a (2018) göre, totalitarizm bireylerin yaşamları üzerinde mutlak hükümet kontrolüne sahip siyasi sistemleri tanımlayan bir kavramdır. Kavram II. Dünya Savaşı'ndan sonra hem faşist hem de komünist rejimleri karakterize etmek için kullanılmıştır (Holmes, 2001). Totalitarizmin temel özellikleri arasında kontrol için terör, propaganda ve teknolojinin kullanımı ve belirli grupların hedef alınması yer almaktadır (Holmes, 2001; Sakman, 2018). Brooks'a (2006) göre, faşizm kavramı günümüzde de geçerliliğini sürdürmekte, çeşitli siyasi durumları tasvir etmekte kullanılmaktadır. Linz (1975), faşizmin totalitarizm ile ilişkisine vurgu yaparken toplumun her alanında (ekonomi, kültür, eğitim) devletin kontrolünün varlığına değinmektedir. Linz ve diğerlerinden hareketle, faşizmin kontrol esaslı bir yapı sunduğu görülmektedir.

Dijital teknolojilerin 21. yüzyılda yaygınlaşması, sosyal yaşamdan ideolojilere kadar birçok alanın yeniden şekillenmesine yol açmıştır. Özellikle 20. yüzyılda etkili olan ideolojiler, dijital platformlarda görünür hale gelmiştir. Bu ideolojilerden biri olan faşizmin dijital alanlarda yeniden üretilmesi, "dijital faşizm" olarak adlandırılmaktadır. Arendt, Paxton ve Payne'e göre, dijital faşizm, geleneksel faşizm ilkelerinin dijital ortamlar ve teknolojik araçlar aracılığıyla yeniden yorumlanması olarak tanımlanabilir. (Arendt, 1973; Paxton, 2004; Payne, 1996). Görece yeni ve tartışmaya açık olan "dijital faşizm" kavramı, Fuchs (2022), Fielitz ve Marcks'a (2019) göre, aşırı sağ ideolojilerin sosyal medya ve çevrimiçi platformlar aracılığıyla iletişimini ve güçlendirilmesini tanımlayan bir kavramdır (Imbong, 2024). Bu fenomen, tehdit algılarını artırmak, yanlış bilgi yaymak ve veri manipülasyon yapmak amacıyla sosyal medyanın yapısal özelliklerini kullanmakta ve nihayetinde demokratik

toplumları zayıflatmaktadır. Bazı akademisyenler dijital faşizmin merkeziyetsiz ve akışkan olduğunu savunurken (Fielitz ve Mareks, 2019), diğerleri devletlerin faşist hareketleri örgütlemesindeki merkezi rolünün sürdüğünü iddia etmektedir (Imbong, 2024). Faramelli ve Piper (2023), dijital platformların aşırı sağ içeriklerin yaygınlaşmasına olanak tanıyarak, yayılmasına katkıda bulunduğunu belirtmektedir. Gaufman'a (2015) göre, faşizmin dijital hafızası, Rusya'nın Ukrayna krizini II. Dünya Savaşı anlatıları üzerinden şekillendirmesi gibi örneklerde görüldüğü üzere, çağdaş çatışmalarda silah olarak kullanılabilir. Ukrayna krizinin birinci perdesinde, Rus sosyal medya araçları aracılığıyla yaşanan problemler varoluşsal bir tehdit olarak sınıflandırılmıştır.

Faşizme dair ideolojik dinamiklerin dijital ortamda yeniden üretimi, iki farklı şekilde gerçekleşmektedir. Bunlardan ilki, sosyal medya platformları aracılığıyla ortaya çıkmaktadır. Fuchs, dijital faşizmi tanımlarken, Hitler'in doğum gününün Twitter'da (X) kutlanması ve Jeremy Corbyn'e karşı yürütülen Red Scare 2.0 (Kızıl Korku 2.0) kampanyası gibi örneklerle dikkat çekmektedir. Fuchs, bu tür örneklerden hareketle özellikle aşırılık yanlısı akımların sosyal medya aracılığıyla yayıldığını veya yeniden üretildiğini öne sürmektedir (Fuchs, 2016, 2022). Dijital faşizmin ikinci üretim şekli, aşırılık yanlısı akımların dolaşımından farklı bir alanı işaret etmektedir. Helbing'in yorumlarından hareketle Facebook, X, Instagram ve Tiktok gibi platformlar, sadece bilgi yayılımını kontrol etmekle kalmayıp, aynı zamanda algoritmaları ve büyük veriyi kullanarak kullanıcıların davranışlarını ve düşüncelerini yönlendirme gücüne sahiptir. Bu durum, merkeziyetçi olmayan ancak güçlü bir şekilde etkili olan bir otoriter kontrol biçimini (Helbing, 2017) tanımlamaktadır.

Dijital faşizm, klasik faşizmden farklı olarak örgütsel yapıya sahip olmasa da algoritmaların ve veriye dayalı karar verme mekanizmalarının toplumu kontrol etme ve yönlendirme gücünden faydalanmaktadır. Algoritmik birey ve toplum konulu çalışmalara göre, sosyal medya platformlarındaki algoritmik yapıların aşırı sağcı içeriği güçlendirerek çevrimiçi faşist fikirlerin yayılımını kolaylaştırdığı düşünülmektedir (Faramelli & Piper, 2023; Silveira & Amaral, 2023). Algoritmaların, ne tür içeriklerin öne çıkacağını belirleyebilmesi, politik görüşlerin ve toplumsal düşüncelerin şekillenmesinde büyük bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda dijital faşizm, gözetim kapitalizminin sunduğu araçlarla, bireylerin davranışlarını kontrol etme ve manipüle etme üzerine inşa edilen bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Lanier (2018), sosyal medya platformları ve algoritmaların, bireylerin davranışlarını manipüle ederek ideolojik yankı odaları oluşturduğunu ifade ederken, Pada'ya (2023) göre, algoritmalar kullanıcıların etkileşimlerini artırmak amacıyla bölücü ve duygusal içerikleri ön plana çıkarmakta, bireyler arasında kabilecilik etkisini güçlendirmekte ve eleştirel düşünceye alan bırakmayan homojen ideolojik gruplar oluşturmaktadır. Ayrıca "Cambridge Analytica" gibi örneklerde olduğu üzere, kullanıcı verilerinin toplumsal ve siyasi manipülasyon amacıyla kullanılması, demokratik süreçlerin altını oyan bir tehdit haline gelmiştir (Isaak & Hanna, 2018). Faşizmin dijital ve yeni formları, bireylerin bilgi ekosistemine erişimini sınırlayarak demokratik söylemin daralmasına yol açmaktadır (Pada, 2023).

Literatür incelendiğinde, dijital faşizm kavramının son yıllarda yoğun bir akademik ilgi gördüğü anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda çalışma, dijital faşizmin temel dinamiklerini, klasik faşizmle arasındaki ideolojik bağları ve toplumsal etkilerini incelemektedir. Nitel yöntem yaklaşımının benimsendiği araştırmada kapsamlı bir literatür taramasının yanı sıra güncel vakaların detaylı analizi gerçekleştirilmiştir. Araştırmada Myanmar'daki Rohingya krizi sırasında nefret söyleminin yayılmasında Facebook'un oynadığı rol, Hindistan'da kullanılan Aadhaar biyometrik kimlik sisteminin dijital gözetim uygulamaları ve ABD'de 2024 başkanlık seçimlerinde X (eski adıyla Twitter) platformundaki algoritmik manipülasyon gibi spesifik güncel vakalar incelenmektedir. Bu vakalar aracılığıyla, dijital platformların algoritmik yapılarının nefret söylemini nasıl yaydığı, toplumsal kutuplaşmayı nasıl derinleştirdiği ve bireylerin sürekli gözetimini nasıl mümkün kıldığı ayrıntılı olarak analiz edilmiştir. Dijital faşizmin, merkezi bir lider ya da resmi bir örgütsel yapı olmaksızın da işleyebileceği üzerinde durulmaktadır. Ayrıca sosyal medya platformları, büyük veri ve yapay zekâ teknolojilerine dair etik kaygılar tartışılarak, bu teknolojilerin otoriter rejimlerin kontrol mekanizmalarını güçlendirme potansiyeline dikkat çekilmiştir. Çalışmanın temel amacı, dijital faşizmin

demokratik kurumlar ve bireysel özgürlükler üzerindeki tehditlerini ortaya koymak ve bu tehditlerin azaltılmasına yönelik öneriler geliştirmektedir.

Geleneksel Faşizm: Kavramsal Tartışmalar ve Temel Özellikler

Turner'a (1975, s. 162) göre, faşizm ilk kez Benito Mussolini tarafından İtalya'da ortaya çıkan, otoriter devlet anlayışını temel alan, milliyetçilik odaklı, radikal bir ideolojidir. Faşizmin ortaya çıkışında özellikle dönem şartlarının (ekonomik krizler, demokratik ideolojinin güçsüzlüğü vb.) etkili olduğunu ifade eden Laclau (1979, s. 40) II. Dünya Savaşı öncesi yaşanan süreci ve politik çıkmazları, faşizmi doğuran "ikili kriz" olarak nitelendirmektedir. Faşizm, politik bir akım olarak görülmekle birlikte, bazı düşünürler faşizmin sadece bir ideoloji olmadığını; aksine kapitalizmin ve çoğulcu demokrasinin hâkim olduğu global politik düzenin karşısında duran bir yapı olduğunu ileri sürmektedir (Linz, 2003, s. 66). Griffin (1993), faşizmin siyasetten kopuk ve dini değerlere mesafeli bireyleri ikna etmek için, parlak bir gelecek vadettiğini ve "palingenetik miti" (küllerinden doğan ulus) üzerinden hareket ettiğini savunmaktadır. I. Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan faşist ideoloji, Harrison ve Boyd'a (2003, s. 257) göre, çoğunluğunu askerlerin oluşturduğu milliyetçi kesime dayandırılmaktadır.

Faşizmin tarihsel kökeni Sternhell'in (2008) ifadesiyle, 1880'e kadar uzansa da gerçek anlamda 1920'li yıllarda ortaya çıktığı düşünülmektedir. Milliyetçi eylemlerle ortaya çıkan ve işçi hareketlerinden etkilenen ilk faşist girişimler, Griffin (1995) ve Kallis'e (2003) göre, I. Dünya Savaşı döneminde İtalya'da sol fikirleri sağcı ve milliyetçi ilkelerle bir araya getirip demokrasiye, komünizme, liberalizme ve geleneksel muhafazakârlığa karşı bir duruş sergilemiştir. Sternhell'e (2008, s. 282) göre, faşizm Marksizm, liberalizm ve demokrasinin genel özelliklerini kabul etmeyen bir ideolojidir. Bu ideolojide, Peters'in (2018, s. 1309) yaklaşımına göre, devletin haricinde hiçbir şey bulunmamaktadır. Devlet her şeyi kendi bünyesinde toplamaktadır. Maddi ya da maddi olmayan değerlerin temelini de devlet oluşturmaktadır.

Eatwell (1992, s. 166), faşizmin özelliklerini sıralarken liderlik, milliyetçilik, ırkçılık, şiddet, emperyalizm, militarizm, totalitarizm ve liberalizm ile komünizm karşıtlığına yer vermektedir. Eatwell, Griffin ve Kallis'in görüşleri (Eatwell, 1992; Griffin, 1995; Kallis, 2003) bu noktada ortaktır. Yani faşizm, dönemi domine eden başta liberal demokrasi ve komünizm olmak üzere neredeyse tüm siyasi akımlara muhalif bir ideoloji olarak var olmaya çalışmıştır. Passmore (2014), faşizmin "millet" anlayışını üstün tutarak biyolojik, tarihsel ve kültürel kavramlarla ortaya çıktığını ifade etmektedir. Sosyalistleri "millet" yerine "sınıf" anlayışına önem verdikleri için eleştiren Passmore (2014, s. 47), milletin ilerlemesi adına, millet için çalışan nüfuzlu bir lider etrafında toplanan küçük partili grupların, devlet yönetiminde başa gelmesinin amaçlandığını belirtmektedir. Her şeye gücü yeten bir diktatör imajının yeterli olmadığını, sadece lideri ön plana çıkararak faşizmin anlamlandırılmayacağını ifade eden Paxton'a (2007, s. 21) göre, faşizm modern bir yapıya sahiptir. Çünkü kırsaldan kente bir göç, tarımsal üretimden sanayiye etkili geçiş emeğin bölünmesi, dinden bağımsız halk, akılcılık ve teknoloji gibi çağdaşlığın temel unsurlarını kendisinde toplamaktadır.

Faşizmi "ekonomik gücü ve orduyu kullanarak, üstün ulus devletini kurmayı hedefleyen ideoloji" şeklinde tanımlayan Mann (2004, s. 12), ideolojinin temellerinin milliyetçilik, devletçilik, üstünlük, arınmışlık ve para-militarizm olmak üzere beş temel unsurdan oluştuğunu ifade etmektedir. Faşizmi diğer ideolojilerden ayıran temel farkları Griffin (1993, s. 31), aşırı milliyetçiliği temsil etmesi, tarihsel süreçte benimsemeyenlerin oldukça fazla olması, inançlarını yeniden doğuş miti yönünde konumlandırmaları, lider merkezli olması, gücü/şiddeti ön plana tutması, liberalizmi karşısına alması, farklı bir modernleşme oluşturma çabası ve hedefleri konusunda katı olması şeklinde sınıflandırmaktadır. Ergül (2023, s. 18) ise, faşist yönetimlerde devletin siyasal yapısı içinde, bireylerin değil sosyal kuruluşlar tarafından belirlenen ve korunan çıkarların temsil edildiğini ifade etmektedir.

Paxton'ın (2004, s. 16) faşizmi tanımlamak için kullandığı "aktörlerin, amaçlarını uygulamak için etik veya yasal kısıtlamalara bağlı olmadığı radikal pragmatizm" ifadesi, faşizme atfedilen özellikler bağlamında ele alınabilir. Britt'e (2003) göre, faşist yönetimlerde sansürün yoğun olarak uygulandığı, kontrol altına alınmış bir medya bulunmaktadır. Kitleleri harekete geçirebilmek için ulusal güvenliğin

korku unsuru olarak uygulandığını ifade eden Britt, faşizmde toplumu etki altına almak için egemen din anlayışının kullanıldığını, emek kavramının korku unsuru olarak görüldüğünü, bu sebeple işçi sendikalarının baskı altında tutulduğunu, sanatsal faaliyetlere olumsuz yaklaşıldığını ve tüm bunların yanında entelijansiye değer verilmediğini savunmaktadır.

Watson (1980, s. 86), faşist ideoloji açısından 1930’lu ve 1940’lı yılların, başarılı olunan dönemler olduğunu ifade etmektedir. Avrupa’da faşizm, kapitalizmin olumsuz özelliklerine, bireyin yalnızlık ve çaresizliğine karşı bir tepkiyi temsil etmektedir. Roy’a (1945, s. 22) göre, ilgili dönemde tepki şiddetli hale gelmiş ve kapitalist uygarlığın kültürel sonuçları olan hümanizm, rasyonalizm ve liberalizm zarara uğramıştır. Bu konudaki bir diğer görüş ise Poulantzas’a aittir. Poulantzas (2019), faşizmi “kapitalizmin emperyalist süreci” olarak değerlendirerek farklı bir çerçeve oluşturmuştur. Elde edilen veriler ışığında faşist ideolojinin kapitalizmden çok demokratik ve çok sesli yapılara karşı olduğu düşüncesine ulaşılmaktadır. Heywood’a (2016, s. 233) göre, faşizmle yönetilen devletlerde parlamentoların ve siyasi partilerin etkisizleştirilmesi ve hatta yasaklanması söz konusu olmuştur. Muhaleflik niteliği faşist ideolojilerde güçlü şekilde uygulandığından dolayı, kapitalizme, liberalizme, rasyonalizme, komünizme ve muhafazakârlığa karşı duruş sergilenmektedir. Kısaca faşizm, kendinden başka tüm ideolojilerle rekabet eden ve karşıtlık düşüncesi üzerine inşa edilmiş bir ideoloji olarak tanımlanmaktadır.

Faşizmin doğasını daha iyi anlayabilmek için Gramsci’nin faşizm çözümlemelerine bakmak, çalışmanın anlaşılması açısından faydalı olacaktır.

Antonio Gramsci’nin Faşizm Çözümlemeleri

Adamson’a (1983, s. 71) göre, İtalya’da ortaya çıkan faşizmin taşıdığı gizli gücü ve tehlikeyi fark eden ilk teorisyenlerden biri Gramsci’dir. Bu nedenle, faşizm tanımlamalarında Gramsci’nin özel bir yeri bulunmaktadır. Ayrıca başta İtalyan faşizmi ve faşizmin kurumsallaşması ile ilgili en fazla eseri yine Gramsci’nin verdiği görülmektedir. Ransome’a (2011, ss. 133-134) göre, komünist liderler içinde Gramsci’yi farklı kılan özellik, faşizmin önemini geniş bir perspektiften değerlendirmiş olmasıdır. Ransome’ın ifadesiyle faşizm, İtalya’da küçük burjuvazinin, köylülerin, sosyalistlerin ve sermaye sahiplerinin gücü ve yardımıyla yönetime gelmiştir. Bunu fark eden Gramsci, faşizmin toplumun her kesiminden destek alan, sosyal tabakalı bir olgu olduğunu öne sürmüştür.

Gramsci’ye (1990, s. 360) göre, 1890’lı yıllardan, faşizmin yönetime geçtiği 1922 yılına kadar yaşanan süreçte meydana gelen toplumsal olaylar, faşizmi doğurmuştur. Gramsci (1998, s. 126), faşizmin büyümesinde etkili olan “teпки” kavramından bahsederken, işçi sınıfının tepkiye, yani faşizme cevabının, komünizm olduğunu belirtmiştir. İtalyan Komünist Partisi’nin 1922’de düzenlediği Roma Kongresi’nde konuşan Gramsci, faşizmin kapitalizmin ortaya çıkmasında doğal bir süreç olduğunu söylemiştir. 1926’da Lyon’da düzenlenen III. kongrede Gramsci, faşizmi işçi sınıfının etkisini yıkmak için örgütsüzleşmesini hedefleyen, “silahlı gericilik hareketi” şeklinde tanımlamıştır (Macciocchi, 2000).

Macciocchi’ye (2000) göre, faşizmin enternasyonal alandaki yöneliminin, “emperyalizm” olduğu anlaşılmaktadır. 1921 yılında faşizmde enternasyonal genişleme eğilimini saptayan Gramsci, bu durumun Avrupa genelinde büyük bir tehlikeye sebep olacağını ileri sürmüştür. Gramsci’nin 1926 yılında ifade ettiği gibi faşizm, iktisadi alanda ülkenin zenginliklerini sermaye sahiplerinde toplamaya yönelik bir sistem şeklinde işlemekte ve böylece toprak sahiplerinin ve burjuvazinin ekonomik çıkarlarına hizmet etme işlevini yerine getirmektedir.

Gramsci’ye göre, faşizm devlet veya toplumsal sınıf ile direkt ilişkili olan bir olgu değildir ve devletten bağımsız şekillenmiştir. Lumley’in (1977, s. 22) ifadesiyle, “kendi menfaatleri uğruna çalışan küçük burjuva bileşenlerinden” oluşmuştur. Bu bağlamda faşist oluşum ile küçük burjuvazinin yönelimleri arasındaki ilişkiyi çözümleyen Gramsci, faşist oluşumun toplumsal sınıf formülasyonunda,

küçük burjuvazinin yaşamsal durumunu açıklamaktadır. Gramsci'nin ifade ettiği üzere, kitle hareketiyle küçük burjuvaziye örgütlendirebilmek, faşizmin öne çıkan başarısıdır (Fiori, 1989, s. 164).

Gramsci (1989, ss. 33-34), toplumsal sınıf çatışmaları konusunda köylülük psikolojisini ve köylülerin düşünce yapılarını analiz ederken, köylülerin demokratik anlayışa değil, şiddete ve anarşiye yöneldiklerini belirtmektedir. Köylülerin devlet ve disiplin konusunda bilgileri bulunmamaktadır ve çoğunlukla yasaların belirlediği sistemin dışında yaşam sürdürmektedirler. Bu sebeplerle toplumsal sınıf tartışmalarında sabırsızdırlar ve sert tepki gösterirler. Fiori'ye (1989, ss. 182-183) göre, faşizme karşı mücadelede proletaryanın başat görevini ortaya koyan Gramsci, ayrıca teknik olarak işçi ve köylü cephesinde kazanılabileceklerin analizini de yapmıştır. Gramsci'ye (1989) göre, faşizm karşıtı mücadelede işçiler ve köylüler başlıca sınıflardır. Gramsci, proleter devrimin yöneticisini ve asıl unsurlarını yoksul köylüler ve fabrika işçileri olarak değerlendirmektedir. Her devrimci, faaliyetlerinde yoksul köylülerin ve fabrika işçilerinin maddi imkânlarını ve kültürel yaşantılarını karşılamak için gerekenleri dikkate almalıdır. Poulantzas'a (1980, s. 127) göre, Gramsci'nin faşizme karşı mücadelede, "faşizm karşıtı halk devrimi"ni onayladığı görülmektedir.

Gramsci faşizmi, küçük burjuvazinin ulusal yaşam sahnesinde sunduğu son imge olarak değerlendirmektedir (Macciocchi, 2000, s. 26). Gramsci'nin gerçekleşmeyen öngörüsü, 1924 yılında ortaya koyduğu "faşizmin çöküşünün uzak olmadığı" fikridir. İtalyan Sosyalist Partisi'nden Matteotti'nin faşizm yanlılarıncı 1924 yılında öldürülmesinin ardından, Ulusal Faşist Parti'ye (NFP) karşı büyük bir tepki oluşmuştur. Bu olay sonrasında Gramsci, faşizmin yıkılışının erken zamanda gerçekleşeceğini öngörmüşse de NFP kısa sürede kendini toparlamış; otoritesini pekiştirerek yoluna devam etmiştir (Fiori, 1989, s. 164).

Gramsci'nin söylemleri çerçevesinde faşizm, otoriterliğe ve ortak kabule dayalı bir ideoloji olarak tanımlanabilir. Bu ortak kabullerin sağlanmasında kitle iletişim araçları temel rol üstlenir. Gramsci'ye göre faşizm, egemen sınıfların hegemonyasını sürdürmek ve işçi sınıfının örgütlü gücünü kırmak üzere ortaya çıkan silahlı bir reaksiyon hareketidir. Faşist hareketin başarısı, özellikle küçük burjuvazinin geniş kitlelerini mobilize edebilme kapasitesinden kaynaklanmaktadır. Faşizm yalnızca ekonomik çıkarları koruyan bir yapı olarak değil, aynı zamanda kültürel ve ideolojik bir hegemonya mekanizması olarak da işlev görür. Bu bağlamda çalışma, medya ve faşizm ilişkileri ile devam etmektedir.

İki Gelenekselin Ortaklığı, Faşizm ve Medya İlişkisi

Yazılı basın, radyo ve televizyon gibi kitle iletişim araçları, Sriramesh ve Vercic'e (2009, s. 69) göre, hâkim ve başat konumda bulunan ya da etkili bir konuma ulaşmayı hedefleyen ideolojiler için vazgeçilmezdir. Akarcalı (2003), bu görüşü destekleyerek, medyanın faşist yönetimlerin etkili olduğu dönemlerde sıklıkla yararlandıkları araçlardan biri olduğunu ifade etmektedir. Akarcalı'nın görüşlerinden hareketle medya unsurlarının faşist yönetimlerde özellikle propaganda amaçlı kullanımı akla gelmektedir. Gerek İtalyan faşizmi gerekse Alman nasyonal sosyalizmi, kurumsal olarak görüşlerini dayatmak ve ideolojiyi halka yaymak için basın yayın organlarını etkin olarak kullanan yönetimler olarak karşımıza çıkmaktadır. İdeolojik korku, düşman karakterlerin betimlenmesi, otoritenin güçlendirilmesi ve güçlü lider imajının oluşturulması, bu süreçlerde kitle iletişim aygıtlarından beklenen faydalar olarak nitelendirilmektedir. İdeolojik korku çoğunlukla düşman karakter üzerinden okunabilir. D'Amato'nun (2016) ifadesiyle, totaliter rejimler hem popüler inancı hem de korku seviyesini önemli bir düzeye getirme çabasında bulunan faşist yönetimlerdir. Bu rejimler çıkardıkları basın yasalarıyla sansür veya yayın organlarına el koyma hakkını ellerinde tutmuşlardır. (Macciocchi, 2000, s. 36). Kitle iletişimin kontrol altına alındığı otokratik yönetimlerde basın toplumsal korkuyu canlı tutarak düşman imgesini hatırlatan araçlara dönüşmüştür.

Toplumsal korku üretimi dışında, kitle iletişim aygıtları faşist yönetimlerde çoğunlukla propaganda amaçlı kullanılmıştır. Karaca'ya (2018) göre, "propaganda, 20. yüzyılın ilk yarısında totaliter rejimler tarafından kült liderlik inşasında etkili bir iletişim aracı" olarak kullanılmıştır. Çakı'ya (2018) göre ise, Nazilerin Propaganda Bakanlığı'nı yürüten Joseph Goebbels, Hitler figürünü "kült lider" olarak inşa etmeye çalışmış, radyo ve sinema gibi kitle iletişim araçlarını bu amaçla başarılı bir şekilde

kullanmıştır. Çakı ve Karaca'dan hareketle, totaliter yönetimlerin özellikle kült lider olgusunu inşa etmek ve ideolojiyi yaymak için kitle iletişim araçlarını etkin bir şekilde kullandıkları görülmektedir.

Otoriter veya faşist yönetimlerin medya üzerindeki baskısı dönemsel olarak hissedilse de medyanın toplumsal kontrol amaçlı kullanımı ve otokratik yönelimler, günümüzde yaygın bir şekilde devam etmektedir. Geleneksel medyada sansür, kısıtlı bilgilendirme ve manipülasyon gibi yöntemlerle ortaya çıkan baskıcı otorite figürü, modern çağda dijital medyada benzer eğilimlerle, farklı figürlerde karşımıza çıkmaktadır (Herman & Chomsky, 1988; McChesney, 2000).

Klasik faşist rejimlerin, kitle iletişim araçlarını propaganda ve toplumsal kontrol amaçlı olarak etkin biçimde kullandığı açıkça görülmektedir. Dijital teknolojilerin yaygınlaşması ile kitle iletişim araçları geleneksel yapılarından çıkıp değişim geçirmiş ve dijital medya olarak adlandırılan yeni bir mecra ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda dijital medya kavramı, internet üzerinden bilgi aktarımının yapıldığı ve etkileşimin gerçekleştiği çeşitli mecraları tanımlamak için kullanılmaktadır. Dolayısıyla, faşizmin günümüz koşullarında medya ile ilişkisinin anlaşılması için geleneksel medyadan dijital medyaya gerçekleşen dönüşümün dikkate alınması gerekmektedir. Günümüzde dijital mecranın en önemli unsuru sosyal medya platformlarıdır (Castells, 2013). Bu platformlar, özgür düşüncenin ifade edilebileceği alanlar olarak kurgulanmış olsa da medya ve toplum üzerindeki kontrol, bu alanlarda da kendini hissettirmektedir (Bennett & Segerberg, 2013; Fuchs, 2016). Uzun zamandır yeni tür davranışsal manipülasyonlarla dolu bir dünyaya girildiğini belirten Helbing (2017), günümüzün bilgi servisleri ve büyük veri şirketlerinin, geçmişte totaliter devletleri yönetmek için ihtiyaç duyulandan çok daha fazla veriye sahip olduklarını, böyle bir gücün bir noktadan sonra kötüye kullanılmamasının pek mümkün olmadığını belirtmektedir. Büyük veri ile ilgili ortak endişelerin yanında, Daniels'e (2009) göre, internet ve dijital medya sadece yeni bir fenomen değil; bir süredir faşist söylemleri yenileme potansiyeli sunan bir araçtır. Acker (2018), yeni ve dijitalleşmiş faşizmde, kitlelerin sosyal medya aracılığıyla kendilerini manipüle ettikleri ve hiyerarşik örgütlerin propaganda teknikleri tarafından yanlış yönlendirildikleri çıkarımında bulunmuştur. Acker, dijital medyanın kitlelerin kendi manipülasyonlarını yapabilecekleri bir "dijital faşizm" in ortaya çıkmasına sebep olduğu düşüncesini öne sürmektedir. Brezilya'da yeni cumhurbaşkanı seçimlerinde, kitlelerin kendi manipülasyonlarını yapmasının, dijital faşizmin zaferine işaret ettiğini belirten Acker, bu durumun internet medyasını daha az tehlikeli yapmadığını vurgulamaktadır. Bu yorum Turner'a (2019) göre, sosyal medyanın liberal bakış açılarının yerini aldığı ve otoriter bakış açılarının güçlendiği yeni algı düzeni ortaya çıkardığını göstermektedir.

Dijital medya ve özelde sosyal medya eksenli platformlar, Ganesh'e (2018) göre, dinamik doğası ve katılım engellerinin düşük olması nedeniyle, sürüler gibi davranan gruplar ve bu grupların içinde büyüyen dijital nefret kültürleri oluşturmaktadır. Bu tür grupların üyeleri genellikle daha geniş bir dinamiğin veya gündemin parçası olduklarının farkında değildir. Bir yandan, günlük söylemler ile siyasi propaganda arasındaki sınırlar belirsizleşirken, öte yandan üyeler sadece bilgi tüketmekle kalmamakta, aynı zamanda içeriği beğenerek, paylaşarak veya yorum yaparak bilgi üretiminde yer almaktadır (Bogerts & Fielitz, 2019). Bu sürecin sonunda, bireyler potansiyel faşist olarak işlev görmektedirler (Phillips, 2018). Reichardt'a (2002) göre, bahsedilen grup üyelerini bir arada tutan motivasyon, ideolojik tutarlılıktan çok, dijital topluluğun grup oluşturma yolunda çalışan kültürel uygulamalarıdır. Bu dijital kültürler, saldırgan söylemler ve ihlal edici davranışlar yoluyla dâhil olmak, kolektif bir kimlik için anlamlı bir araç olarak gösterilmektedir.

Umberto Eco (1995), 'kök-faşizm' (ur-fascism) üzerine yazdığı makalede, "Faşizm en masum kılıklarda bile geri dönebilir." ifadesini kullanmıştır. Fekete'ye (2018) göre, faşizm, bugün sınırlı erişimi olan gizli alanlarda beklemekte; dijital kültürlerdeki uygulamalar biçiminde tekrar gün yüzüne çıkmaktadır. Iordachi'nin (2015) ifadesiyle, İtalya ve Almanya'da güç kazanan aşırı sağ hareketler dışında siyasi anlamda bir başarı sağlayamayan faşizm ideolojisi, Avrupa siyasetini şekillendirerek iki savaş arasındaki yıllarla sınırlı kalmayıp, günümüze kadar varlığını korumuştur.

Coe (2015, s. 22), sosyal mecraların her zaman ve her yerde erişiminin mümkün olmasıyla, bir çeşit "kamusal alan" oluşturduğunu ifade etmektedir. Balkin'e (2004) göre, bu kamusal alanda ortaya

çıkan ifade veya yorum, bireye özel görüldüğü kadar, toplumsal da bir olgudur. Çünkü ifade bireyin ağzından çıktıktan sonra konuşulur, yorumlanır ve tartışılır. Dolayısıyla ifadeler aynı zamanda kolektif olma özelliği taşımaktadır. İfadelerin kolektif bir alana işaret etmesi, sosyal medyayı kullananları ve üretenleri karşı karşıya getirmektedir. Bu noktada medya kullanıcıları ve devlet kurumları, ifadenin özgürlüğü ile beraber sosyal sorumluluk gereğince sosyal ağların kendi öz denetimlerini gerçekleştirmeleri konusunda baskı kurmaktadır (Hintz, 2016, ss. 334-335). Coe'ya (2015, s. 24) göre sosyal medya, ifade özgürlüğü sayesinde hangi sosyal yapıdan gelmiş olursa olsun, kullanıcılara daha fazla söz alma imkânı sunmakta; aynı zamanda sansüre, engele ve önyargılara maruz kalarak paylaşımların kısıtlanmasına da sebep olmaktadır. Çalışma dijital faşizm kavramına yönelik akademik tartışmalar ile devam edecektir.

Dijital Faşizm ve Algoritmaların Otoritesi

Dijital faşizm, literatürden elde edilen veriler ışığında otoriter ideolojilerin dijital teknolojiler ve platformlar aracılığıyla sürdürülmesi ve yayılması olarak tanımlanmaktadır. İfade özgürlüğünün kısıtlanması, gözetim ve sansür mekanizmalarının yoğun kullanımı gibi özellikler barındırmaktadır. Kavramın toplumsal etkilerini daha iyi anlamak için Hannah Arendt'in totalitarizm teorisinden faydalanılabileceği düşünülebilir. Hannah Arendt'in totalitarizm teorisi, bireyselliği ortadan kaldırmayı amaçlayan toplam egemenlik kavramına odaklanmaktadır (Aharony, 2010). Franz Neumann'ın Nazi Almanyası'nı bir “devlet olmayan” olarak analiz etmesinden etkilenmiştir. Bu bakış açısı, "Totaliterliğin Kökenleri"ndeki (Iakovou, 2009) yaklaşımını şekillendiren bir bakış açısı olarak algılanabilir. Arendt, totalitarizmi hem kamusal hem de özel alanları yok eden, terörle yönetilen, ideolojik telkinle işaretlenen anti-politik bir fenomen olarak nitelendirmektedir (Spector, 2016).

Faşizmi açıklayan geleneksel ve yenilikçi teorilerden hareketle, dijitalleşme ile birlikte toplumlar ve iletişim araçları dönüşüm geçirmeye başlamış ve bu dönüşüm, görece faşist argümanların yayılımına uygun mecraların ortaya çıkışını sağlamıştır. Fielitz ve Marcks (2019, s. 14), dijital toplumun en önemli sosyalleşme alanlarından olan sosyal medya platformlarının, bu yaklaşıma uygun olarak, faşist mantığa yatkın algı düzenleri ürettiğini iddia etmektedir. Daniels (2009), Tornberg ve Wahlström'ün (2017) ortak görüşüne göre, Web 2.0 ile sosyal medya, siyasi değişimin merkezî faktörü olarak gelişmiştir. İnternet, 1990'larda ifade özgürlüğünü genişletmek için bir araç olarak düşünülürken, faşist ideolojilerin savunmasız ve açık toplumları sabote etmek için kullandığı bir alana dönüşmüştür.

Bennett ve Segerberg (2013), dijital çağda sosyal etkileşimlerin nasıl çalıştığını, özellikle de kitlesel manipülasyonu yeniden düşünmek gerektiğini belirtmiştir. Dijital platformlar fikirlerin, ticaretin ve çatışmaların merkezi bir pazarı haline gelmiş ve kolektif eylemi derinden değiştirmiştir Bennett ve Segerberg'den hareketle, faşizmin ideolojik gelişimi ve faşist argümanların dağıtımı için gerekli olan manipülasyon, yine bu dijital platformlar yoluyla yapılmaktadır. Literatürden elde edilen veriler çerçevesinde, dijital çağın her ne kadar faşist ideolojilerin yok oluşunu hızlandıracağı, merkezîyetçi-otoriter iktidarların sonunu getireceği düşünülse de sistemde var olan açık kapılar veya sistemin kendisi, kendi düşmanını üretebilmekte veya uygun ortam hazırlayabilmektedir. Gramsci'nin (1971), İtalyan faşist yönetimin kendini kısa sürede yok edeceği öngörüsünün gerçekleşmemesi gibi, dijital teknolojilerle birlikte faşist görüşlerin azalacağına yönelik görüşlerin de hayal kırıklığı ile sonuçlandığı, dijital mecraların faşist ideolojiler için gelişim ve yayılım araçlarına dönüştüğü düşünülebilir. Gramsci'nin akademik yanlılığına benzer bir durum günümüzde yaşanmakta; dijital iletişim mecraları ekstremist söylemlerin yayılması için yaygın ve etkili biçimde kullanılmaktadır (Castells, 2013). Faşist-ekstremist söylem ve argümanların başta sosyal medya olmak üzere kitlesel olarak yeniden üretilmesi, yayılması, genel bir yaklaşımla “dijital faşizm” olarak adlandırılrsa da bu yaklaşım faşizm, kavramı oluşturan iki parametreden biri olarak kabul edilebilir. Dijital faşizm, bilginin kontrolü yoluyla sağlanan otorite, sansür ve manipülasyon temelli ikinci bir yaklaşımla da açıklanmaktadır.

Web 2,0 ile birlikte internetin etkileşimlilik (interactivity) özelliği kazandığı, bu etkileşimin sosyal medya platformlarını doğurduğu bilinmektedir. Web 2,0 etkileşimi, salt içerik danışmanlığının ötesine geçen, kullanıcı katılımını ve ortak içeriği sağlayan karmaşık bir olgudur (Mechant & De Marez,

2012). Etkileşim bu noktada genellikle katılım ve demokrasiyi sağlayan bir araç olarak değerlendirilmektedir (Jarrett, 2008).

Web 2.0 ve sosyal medya platformlarının etkileşim özelliği, büyük veri toplama ve manipülasyon süreçlerini mümkün kılarak, faşizmin yeniden üretildiği bir mecra oluşturmıştır. Sosyal medya, başlangıçta bireylerin özgürce fikir paylaşabileceği bir alan olarak tasarlanmış olsa da bu platformlar bireylerin davranışlarını ve görüşlerini manipüle etmek için kullanılabilir. Bu süreçte özellikle büyük veri kritik rol oynamaktadır. Özellikle sosyal medya platformları yoluyla elde edilen büyük veri, bireylerin davranışlarını tahmin etme ve yönlendirme amacıyla şirketler ve otoriter rejimler tarafından kullanılabilir (Lanier, 2018). Ayrıca, sosyal medya platformları aracılığıyla yayılan yanlış bilgi ve dezenformasyon, bireylerin hem siyasi hem de sosyal bağlamlarda manipüle edilmesine neden olabilir (Scheufele & Krause, 2019). Dijital faşizm kavramı, bu bağlamda sadece aşırılıkçı ideolojilerin dijital alanlarda yeniden üretimini değil, aynı zamanda bu platformlardan elde edilen veri gücünün birey, toplum ve devletler üzerinde kontrol sağlamak için kullanımını da ifade etmektedir (Pada, 2023; Schroeder, 2019). Sosyal medya ve dijital teknolojilerin iletişim amaçlı kullanımı yeni toplumsal problem alanları oluşturmıştır. Özellikle bireye ait her türlü bilgiyi içeren büyük veri kümelerinin ortaya çıkması ile birlikte, baskıcı yönetimler ve şirketlerin bu verileri kullanılma potansiyeli, birey haklarına yönelik bir tehdit haline gelmiştir. Dijital faşizm, bu iki boyutlu sorunu tanımlamak için kullanılan bir kavramdır. Dijital ortamlar, faşist ideolojilerin yayılmasını ve yeniden üretilmesini sağlarken, aynı zamanda bu mecralardan elde edilen veriler, toplumsal kontrol amaçlı olarak şirketler ve devletler tarafından kullanılmaktadır (Fielitz & Marcks, 2019; Fuchs, 2022).

Fielitz & Marcks'a göre, sosyal medya platformları, dramatik anlatılar, gaslighting teknikleri ve metrik manipülasyonu gibi yöntemlerle korku yaratmakta ve post-gerçeklik (post-truth) ortamında dezenformasyonun yayılmasına zemin hazırlamaktadır (Fielitz & Marcks, 2019). Ayrıca, dijital teknolojilerin gelişimi, devletlerin ve şirketlerin bireylerin davranışlarını izleme ve yönlendirme yeteneklerini genişletmiş, bu da demokrasi ve özgürlükler için önemli bir tehdit oluşturmıştır. Bu bağlamda olgu, dijital mecraların ideolojik manipülasyon için kullanılması ve aynı zamanda toplumsal gücün veriler aracılığıyla kontrol edilmesi sürecinin bir birleşimidir. Bu tehdit, yalnızca otoriter rejimler değil, aynı zamanda demokratik toplumlarda da gözlemlenebilir (Fuchs, 2022; Mantellasi, 2023).

Yapılan kapsamlı alanyazın taramasına göre, “dijital faşizm” kavramı ilk kez Prof. Dr. Dirk Helbing tarafından “Digital Fascism Rising? Can We Still Stop a World of Technological Totalitarianism?” (Dijital Faşizm Yükseliyor mu? Teknolojik Totalitarizmin Hüküm Sürdüğü Bir Dünyayı Hâlâ Durdurabilir miyiz? (Helbing, 2017) başlıklı bir makalede kullanılmıştır. Helbing’in bu kullanımından önce, içerik olarak sosyal medya veya dijital ortamlarda faşizmin yükselişi veya otoriter sistemlerle ilgili (network faşizmi vb.) eleştirilere rastlanmaktadır. İlgili çalışmalar dijital veya faşizm kavramlarını ayrı ayrı kullanmakla beraber, bu iki ifadenin birlikte ve kavramsal olarak kullanımına dair daha eski çalışmalara rastlanmamıştır. Bu bilgi ışığında, dijital faşizm kavramını ilk kullanan kişinin “Dirk Helbing” olduğu söylenebilir. Helbing, kavramı demokrasinin dinamikleri, insan hakları ve modern dünyanın temellerini oluşturan temel hak ve özgürlükler çerçevesinde ele almaktadır. Helbing, özgürlüklere dayalı modern yaşam anlayışının ve demokrasinin, önlem alınmadığı takdirde, büyük veriyi elinde barındıran kurum veya kuruluşlar tarafından yok edilebileceği düşüncesini dile getirmektedir. Helbing, “dijital faşizm” kavramını “teknolojik totalitarizm” ile ilintilendirmekte; bilgiyi elinde tutan veri toplayıcılarının, veri toplandıkça davranışlarımızı bütünüyle tahmin ederek ve giderek daha fazla kontrol etmeye çalışacaklarını ifade etmektedir. Helbing’e (2017) göre, önlem alınmadığı takdirde yakın gelecekte insanlar kitlesel gözetim, bireyler üzerinde etik olmayan deneyler, toplum mühendisliği, zorla uyum sağlama, propaganda ve sansür, iyiliksever diktatörlük, (öngörücü) polislik, insanlara farklı değer verilmesi ve insan haklarının göreliliği gibi sorunlarla karşı karşıya kalabilecektir.

Helbing’in büyük veri ve faşizm düşüncesinin ötesinde “dijital faşizm” kavramını akademik olarak inceleyen iki kitap dikkat çekmektedir. Bunlardan ilki Simon Strick’in 2021’de yayımladığı “Rechte Gefühle: Affekte und Strategien des digitalen Faschismus” (Strick, 2021) (Sağcı Duygular: Dijital Faşizmin Etkileri ve Stratejileri) isimli kitaptır. Strick, dijital ortamda aşırı sağ hareketlerin nasıl

yapılandığını ve toplumsal normları nasıl yeniden şekillendirdiğini incelemektedir. Dijital faşizm kavramını inceleyen diğer kitap, 2022 yılında “Christian Fuchs” tarafından yayınlanmıştır. Fuchs, dijital faşizm kavramını kapsamlı bir şekilde yine Strick’e yakın bir akademik yaklaşımla ele almaktadır. Fuchs (2022), “Digital Fascism. Media, Communication and Society” (Dijital Faşizm. Medya, İletişim ve Toplum) adlı kitabında, olgunun ağ üzerinden nasıl yeniden üretildiğini incelemektedir. Çalışma, sosyal medya ve dijital platformlarda otoriterliğin, ırkçılığın ve aşırı milliyetçiliğin nasıl yayıldığını çeşitli vaka incelemeleriyle ele almaktadır. Kitap, Donald Trump’ın sosyal medya kullanımı, Nazi kutlamaları gibi örnekler üzerinden, aşırılıkçı hareketlerin dijital dünyadaki etkinliklerini araştırmaktadır.

Dijital faşizm, faşist özelliklerin ve faşizm dinamiklerinin doğrudan dijital dünyadaki sosyal yapılarda görünen bir varyasyonu olarak düşünülebilir. Son yıllarda ortaya çıkan bir fenomen olarak dijital faşizm, örgütsel açıdan klasik faşizmden önemli ölçüde farklılık göstermektedir ve bu nedenle faşist dinamiklerle mücadele etmede güncel uygulamalar yapılması gerekmektedir. Çünkü dijital faşizm son derece akışkan ve karmaşıktır. Odak noktası olarak net bir örgütsel merkezden yoksundur. Bu nedenle siyasi karakterler, soyut bir muhaliftir. Sivil toplum aktörlerinin bu fenomene nasıl yaklaşacakları ve tam olarak kime veya neye karşı çıkılması gerektiğine nasıl karar verecekleri konusunda belirsizlikler mevcuttur (Fielitz & Marcks, 2019).

Sosyal medya, başlangıç noktası itibarıyla ifade özgürlüğünün gelişmesine katkı sağlayacak bir araç olarak düşünülmesine karşın, bazı marjinal ve şiddet yanlısı siyasi düşüncelere sahip grupların fikirlerini yaymak için kullandığı araçlara dönüşmüştür (Fielitz & Marcks, 2019, s. 1). Sosyal medyayı kötü amaçlarla kullanan kişi ya da gruplar ifade özgürlüğüne darbe vurarak, faşizmi yeni bir boyuta taşımıştır. Helbing (2017), bu noktada yeni bir faşizm türüyle karşı karşıya olduğumuz iddiasındadır. Bu yeni tür faşizmin elinde bulundurduğu imkân ve güç, geçmişte faşistlerin hayalini kurduğu bütün temel amaç ve hedeflere ulaşılması için yeterli görülmektedir.

Sosyal medyada gelişen ve yayılan aşırılıkçı akımların yayılım motivasyonları, ilgili paradigmalara temel doğasına ters özellikler barındırabilir. Sosyal medyanın doğası ve aşırılıkçı akımların dinamikleri birlikte değerlendirildiğinde, dijital alanlar aslında katı merkezîyetçi ve kontrolcü faşist akımların doğasıyla uyumlanmamaktadır. Rosenberg’e (2012) göre, sosyal medyadaki tartışmanın herkese açıklığı, kamuoyunun eşit erişimi, klasik faşizmdeki son derece merkezîyetçi örgütlenme biçimine karşıtık oluşturmaktadır. Özellikle, tartışma platformlarında ve sohbet forumlarında büyüyen alt kültür grupları, hâkim olan stratejik yönetimden farklı görüşlerin ortaya çıkmasına yol açabilmektedir (Coleman, 2014; Phillips, 2018).

Sosyal ağlardaki tüm özneler birbirleriyle doğrudan temas halindedir. Ayrıca faşist aktörler, gruplara rehberlik ederek ve sosyal medyanın farklı seviyelerini dolduran, görünüşte dağılmış nefreti yönlendirerek “lidersizlere liderlik etme” (Tufekci, 2017) çabalarına katılmaktadır. Sonuç olarak Ganesh’in (2018) ifadelerine göre, bu dijital nefret kültürlerinin üyeleri faşist dinamiklerin bir parçası olduklarının farkında bile olmayabilmektedir. Tufekci’nin ortaya koyduğu “lidersizlere liderlik etmek” yaklaşımı, emirleri yerine getirmekten çok, duyguları harekete geçmeye teşvik etmekte olduğu için dolaylı bir süreç olarak tanımlanabilir. Bu nedenle dijital bir liderin görevi, bu dijital makinenin kendileri lehine çalışmasını sağlamak için sosyal medyada doğru hamlelerde bulunmaktır. Lovink ve Rossiter’a (2018) göre, sosyal medya insanları birbirleriyle doğrudan bir ilişkiye sokarak, karşılıklı referanslar için yapısal bir ortam ve algoritma tabanlı etkileşim yoluyla gizli bir rehberlik sunmaktadır. Böylece sosyal medya, yarı işbirlikçi süreçlerin çeşitli alanlarda simüle edildiği bir “hiper-organizasyon” biçimi ve “ağlar için bir ağ” haline gelmektedir.

Anti-liberalizm, anti-komünizm ve ulusalcılık gibi görüşleri bulunan, siyasi liderlerin ülkedeki bütün kurumları kontrol ettiği, totaliter bir yönetim şekli olan faşizm (Hobsbawm, 2017), içinde bulunduğu toplumda yalnızca yönetime ve siyasi erklere hükmetmekle kalmamış; aynı zamanda ekonomiyi, sendikaları, dini kurumları, medyayı ve eğitimi kendi denetiminde tutmuştur (Baradat, 2012, s. 306). Korkunun karşılıklı üretimi ve güçlendirilmesi, sosyal medyanın yapısal koşulları ile faşizmin içsel mantığı arasındaki merkezi iletim ağıdır. Dijital çağda faşizmin yeni yüzü bu nedenle aktiftir ve

daha geniş çevrimiçi alt kültürler ile örgütlü aktivizm biçimleri arasında sanal ittifaklar ve karşılıklı bağlantılar kurabilir (Fielitz & Marcks, 2019, s. 19).

Helbing'e (2017) göre, dijital totaliter organizasyonlara karşı koymak için güçlü siber altyapılar, demokratik bir siber altyapı kullanımı, insan hakları ve insan onurunu göz önünde bulundurarak etik kullanım ve özellikle merkeziyetsizlik yoluyla siber güvenlik sağlanmalıdır. Yine Helbing'e göre küresel faşizmin dijitalde tutunması için sosyal yapı çok uygundur ve eğer harekete geçilmezse daha fazla veri toplanacak, insan davranışları bütünüyle tahmin edilecek, giderek daha fazla kontrol sağlamak için güçlü algoritmalar kullanılacak ve bunları önlemek gün geçtikçe zorlaşacaktır.

Elde edilen bilgiler ve literatür çerçevesinde dijital faşizmin iki temel çerçeveye oturtulması mümkündür. Bu bağlamda kavram için iki farklı tanım geliştirilebilir:

1. Fuchs, Strick ve diğerlerine göre (Fielitz & Marcks, 2019; Fuchs, 2022; Strick, 2021) dijital faşizm, geleneksel faşizmin dijital ortamda yeniden şekillenmiş hali olarak tanımlanır. Bu tanıma göre "dijital faşizm", ekstremist ideolojilerin internet ve sosyal medya aracılığıyla yayılmasıyla ortaya çıkar. Merkezi bir lider veya örgüt zorunlu değildir. Nefret söylemleri, komplo teorileri ve manipülatif içeriklerle kitleler internet üzerinden radikalleşir.

2. Helbing'in (2017) yaklaşımına göre, dijital faşizm, modern teknolojilerin bireylerin özgürlüklerini kısıtlamak, gözetim altında tutmak ve kontrol etmek amacıyla kullanıldığı otoriter bir uygulama şekli olarak ele alınır. Bu tanıma göre, hükümetler, teknoloji şirketleri veya büyük veriye ulaşabilen kuruluşlar dijital araçları kullanarak bireyler üzerinde baskı kurar, özgürlükleri sınırlar ve gözetim uygular.

Bu iki farklı bakış açısı, dijital faşizmi hem ideolojik yayılım hem de teknolojik kontrol mekanizmaları bağlamında değerlendirmektedir. Ortaya çıkan iki yaklaşımdan hareketle dijital faşizmin ortak bir tanımlamasını yapmak mümkündür. Dijital faşizm, geleneksel faşizmin dijital dünyada yeniden biçimlenmiş hali olarak, hem aşırılıkçı ideolojilerin internet ve sosyal medya aracılığıyla yayılmasını hem de modern teknolojilerin bireyler üzerinde otoriter kontrol, gözetim ve baskı uygulamak amacıyla kullanılmasını ifade etmektedir. Bu kavram, merkezi bir lider veya örgüte ihtiyaç duymadan, nefret söylemleri, komplo teorileri ve manipülatif içeriklerle kitleleri radikalleştirirken, aynı zamanda hükümetler, büyük teknoloji şirketleri veya güçlü kuruluşlar tarafından bireylerin özgürlüklerinin kısıtlanması ve sürekli gözetim altında tutulması için dijital araçların kullanılmasıyla şekillenmektedir.

Güncel çalışmalara göre (Fuchs, 2016, 2022; Helbing, 2017; Zuboff, 2019), günümüzde dijital faşizm iki temel yaklaşım üzerinden üretilmektedir. Bunlar, dijital medya yoluyla ırkçı söylemlerin yeniden üretilmesi ve gözetim teknolojileri, sansür, erişim engeli, büyük verinin kullanımı yoluyla gerçekleşen dijital totalitarizm olarak sınıflandırılabilir. Çalışma, dijital faşizmin yeniden ve nasıl üretildiğini gösteren güncel vakaların analizi ile devam edecektir.

Yöntem

Bu çalışma, dijital faşizm kavramını anlamak ve analiz etmek amacıyla, nitel bir araştırma yöntemi kullanmıştır. Çalışmada bilimsel araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur. Araştırma iki temel aşamadan oluşmaktadır. Literatür taraması yoluyla, dijital faşizmin tanımı, boyutları ve ortaya çıkış dinamikleri incelenmiştir. Christian Fuchs (2022), Dirk Helbing (2017) ve Fielitz & Marcks (2019) gibi araştırmacıların çalışmalarına dayanarak kavramın teorik altyapısı oluşturulmuştur. Ayrıca, klasik faşizm ile dijital faşizm arasındaki bağlantılar karşılaştırmalı bir yaklaşımla ele alınmıştır. Araştırmanın ikinci aşamasında, dijital faşizmin çeşitli boyutlarını ve etkilerini somut örnekler üzerinden incelemek amacıyla vaka analizi yöntemi kullanılmıştır. Örnek olaylar, sosyal medya platformları ve dijital teknolojiler aracılığıyla gerçekleşen nefret söylemleri, manipülasyon ve gözetim politikaları etrafında seçilmiştir. Seçilen vakaların her biri, uluslararası medyada geniş yer bulmuştur. Bu bağlamda birincil

ve ikincil verilere ulaşmayı kolaylaştırmıştır. Kitlesele etkinliğine ve çalışmanın literatür altyapısına uygun şekilde amaçlı örneklem yoluyla seçilen üç vaka şu şekildedir:

Vaka 1: Myanmar’da Rohingya Krizi ve Facebook’un nefret söyleminin yayılımındaki rolü.

Vaka 2: Hindistan’da Aadhaar Biyometrik Kimlik Sistemi’nin gözetim politikaları ve bireysel özgürlükler üzerindeki etkisi.

Vaka 3: 2024 ABD Başkanlık Seçimlerinde X platformunun algoritmik manipülasyonu.

Her bir vaka, üç temel boyutta sistematik olarak analiz edilmiştir: (1) Bağlamsal analiz ile vakaların arka planı ve ortaya çıkış koşulları incelenmiştir. (2) Aktör analizi ile sürece dâhil olan temel paydaşlar, bu aktörlerin rolleri ve aralarındaki etkileşimler belirlenmiştir. (3) Sosyal etki değerlendirmesiyle, dijital faşizmin her bir vakadaki toplumsal sonuçları ve daha geniş bağlamdaki etkileri ortaya konmuştur. Araştırma verileri, uluslararası kuruluşların raporları, akademik makaleler, haberler, araştırmacı gazetecilik raporları ve ilgili kamusal belgeler gibi ikincil nitel kaynaklardan elde edilmiştir. Bu kapsamlı yöntemsel yaklaşım ile dijital platformların ve algoritmik teknolojilerin günümüz toplumlarında dijital faşizmin yayılmasına ve güçlenmesine nasıl imkân sağladığı konusunda derinlemesine ve güvenilir bulgulara ulaşılması amaçlanmıştır.

Dijital Faşizm: Vaka Çalışmalarıyla Bir İnceleme

Vaka 1: Myanmar’da Rohingya Krizi ve Facebook

Konu ve Bağlam

Birleşmiş Milletler (BM), 2016 yılı Kasım ayında Myanmar’ın Arakan eyaletinde yaşayan Müslüman azınlığa yönelik bir etnik temizlik uygulandığını bildirmiştir (Çakan, 2018). Bu süreçte meydana gelen ırkçı şiddetin sosyal medya paylaşımları aracılığıyla artırıldığı, Birleşmiş Milletler raporlarıyla ortaya konulmaktadır. Bu bağlamda, özellikle Facebook adlı sosyal medya platformunun, Rohingya (Arakan) Müslümanlarına karşı yürütülen nefret söyleminin yayılmasında temel araçlardan biri olarak kullanıldığı belirtilmektedir. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi tarafından 2018 yılında yayımlanan "Report of the Independent International Fact-Finding Mission on Myanmar" başlıklı rapora göre, Facebook platformu üzerinden yayılan ırkçı ve saldırgan içeriklerin engellenmesinde platformun yeterli ve zamanında önlem alamadığı vurgulanmaktadır. Raporda ayrıca, Facebook aracılığıyla yayılan nefret söylemlerinin ve manipülatif içeriklerin, yaşanan soykırım ve kitlesele göçe zemin hazırladığı ifade edilmektedir. Her ne kadar platformun zaman içerisinde konuya yönelik tutumunda iyileşmeler gözlenmiş olsa da, Facebook’un Myanmar’da gerçekleşen olaylara karşı başlangıçtaki müdahalesinin yetersiz ve gecikmeli olduğuna dikkat çekilmiştir. Bu bağlamda, sosyal medya paylaşımlarının ve mesajlarının gerçek dünyadaki ayrımcılık ve şiddet eylemlerini ne ölçüde tetiklediğinin kapsamlı ve bağımsız incelemelerle araştırılması gerektiği belirtilmektedir. Ayrıca raporda, Facebook’un ülkeler bazında nefret söyleminin yayılımına dair spesifik veri sağlayamamasının, Birleşmiş Milletler Misyonu tarafından üzüntüyle karşılandığı kaydedilmiştir (United Nations Human Rights Council "Report of the Independent International Fact-Finding Mission on Myanmar, 2018).

BM raporunun dışında, ilgili dönemde Facebook adlı platformun ırkçı eylemler için kullanışlı bir araca dönüşmesi tüm dünyada eleştirilmiş ve tehlikenin boyutuna dikkat çekilmiştir. Mozur’a göre, Facebook platformu, askeri liderlerin ve aşırı sağcı grupların Rohingya Müslümanlarına yönelik nefret söylemi yaymasında büyük rol oynamış; yanlış bilgiler ve nefret içerikleri yoluyla, toplumun radikalleşmesine ve şiddetin artmasına zemin hazırlamıştır. Facebook algoritmaları, etkileşim oranı yüksek (çoğunlukla kışkırtıcı ve nefret dolu) içeriklerin daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlamıştır. Ayrıca platform, ırkçı içerikleri zamanında tespit edip, kaldırmakta başarısız olmuştur. Bu süreç, Facebook üzerinden üretilen ırkçı ve şiddete dayalı söylemlerin süratle yayılmasını sağlamıştır (Mozur, 2018). Myanmar’da Rohingya Müslümanlarına yönelik nefret söylemi ve etnik temizlik, dijital platformların otoriter ve ayrımcı politikalarla nasıl iç içe geçebileceğine dair somut bir örnek

sunmaktadır. Facebook, bu olaylarda nefret söylemi ve dezenformasyon yayılmasında ana mecra olarak kritik bir rol oynamıştır.

Bağlamsal Analiz

Myanmar'da Budist çoğunluk ile Rohingya Müslümanları arasındaki tarihsel gerilimler, sosyal medya platformları ve özellikle Facebook'un etkisiyle dijital ortamda daha da derinleşmiştir. Facebook, bu gerilimleri manipüle eden algoritmaları ile nefret söyleminin yayılmasında önemli bir rol oynamıştır. Aşırılık ve şiddet yanlısı ırkçı mesajlar sosyal medya yoluyla çoğaltılmış ve kitlesel bir saldırıya dönüşmüştür. Sosyal medya yoluyla yapılan manipülasyon ve ırkçı söylemlerin iletimi, kitlesel hareketlere veya soykırım benzeri olaylara yol açabilecek tehditler içermektedir.

Aktör Analizi

Facebook: Platform algoritmaları, yüksek etkileşime odaklanmış; fazla etkileşim alan içerikleri geniş bir kullanıcı kitlesine ulaştırılmıştır. İlgili dönemde etkileşimi yüksek olan içerikler nefret söylemi taşımaktadır. Bu durum çoğu zaman nefret söylemini ön plana çıkarmıştır.

Myanmar Ordusu ve Hükümeti: Myanmar Ordusu ve Hükümeti toplumsal gerginliğin yüksek olduğu dönemde sosyal medyayı ve özellikle Facebook adlı platformu, Rohingya Müslümanlarına yönelik propaganda içeriklerini yaymak için kullanmıştır. Bu yolla toplumsal şiddetin meşrulaştırıldığı düşünülmektedir.

Sosyal medya kullanıcıları: Bilinçsiz şekilde nefret söylemlerini yeniden üreterek (yeniden paylaşım, yorum yapma, beğeni ve benzer yöntemlerle) toplumsal kutuplaşmayı derinleştirmiştir. Asılsız haberler ve abartılı yorumlar, etkileşim algoritmaları sayesinde giderek büyüyen bir kitleye ulaşmış, kitle ırkçı söylemlerin hedefi haline gelmiştir.

Sonuçlar

Toplumsal Etkiler: Nefret içerikli ırkçı söylemlerinin yaygınlaşması ve toplumsal kabulünün sağlanması, Rohingya Müslümanlarına yönelik etnik temizliğe ve kitlesel şiddete yol açmıştır. Algoritmaların desteğiyle sürekli yayılan içeriklerin, ırkçı söylemlerin gerçekliğine inanan bir toplumsal yapının oluşmasına zemin hazırladığı düşünülmektedir.

Dijital Platformların Rolü: Facebook, algoritmaları ve moderasyon eksiklikleri nedeniyle bu sürecin bir parçası olmuştur. İçerik dağıtım algoritmasının ırkçı içeriği algılayamaması, içeriklerin zamanında kaldırılamaması, şiddeti teşvik eden içeriklere algoritma tarafından yüksek görünürlük sağlanması nedeniyle süreç bilinçsiz ve kontrolsüz bir şekilde desteklenmiştir. Burada algoritmaların içerik filtrelemesi yapmaması, sadece içeriğin etkileşimine odaklanması ve bağlamsal olarak Myanmar'da kullanılan yerel kavramları tanımlayamamasının etkili olduğu söylenebilir.

Politika Önerileri: Facebook'un yerel diller ve bağlamlar konusunda daha hassas algoritmalar geliştirmesi gerekmektedir. Facebook'un özellikle bazı dillerde yer alan aşırı kavramları, terimleri veya deyimleri algılamakta zorlandığı, ırkçı içerikleri tespit etmekte yeterli olmadığı düşünülmektedir. Mevcut algoritmanın tamamen etkileşime odaklı olması diğer sosyal hassasiyetlerin göz ardı edilmesine yol açmaktadır. Nefret söylemini yayan algoritmaları düzeltmek için bağımsız denetim mekanizmaları kurulmalıdır. Bu mekanizmalar platform üzerinde etki sahibi olmalıdır. Nefret ve şiddet içerikli söylemleri taşınması nedeniyle Facebook gibi platformlar kanunen sorumluluk almalıdır. Bu sorumluluk, içeriğin kontrolü, olumsuz içeriğin yayımının engellenmesi, engellenmediği takdirde hesap verme ya da sorumlu olma gibi unsurlar içermelidir.

Vaka 2: Hindistan ve Aadhaar Gözetim Sistemi

Konu ve Bağlam

Güncel akademik araştırmalar, özellikle BJP (Bharatiya Janata Party) hükümeti ile yönetilen Hindistan'da ortaya çıkan dijital otoriterlik ve artan endişeler üzerine yoğunlaşmaktadır (Yılmaz & Saleem, 2022). Hindistan hükümetinin veri yerelleştirme politikaları ve biyometrik kimlik sistemi “Aadhaar” ile örneklendirilen dijital egemenlik çabası, yalnızca küresel teknoloji firmalarına bir yerleşme yanıtı değil, aynı zamanda devlet egemenliğini ve vatandaşlarla ilişkisini yeniden tanımlamayı amaçlayan bir biyopolitik proje (Prasad, 2021) olarak değerlendirilmektedir. Aadhaar adlı uygulamanın vatandaşların çevrimiçi faaliyetleri üzerindeki artan devlet kontrolüyle karakterize edilen dijital otoriterliğe doğru bir kayma olduğu görülmektedir. Yılmaz ve Saleem’e (2022) göre, Hindistan’ın dijital manzarası, Başbakan Narendra Modi’nin (Hindutva düşüncesinin baskın olduğu) hükümeti ile birlikte dijital otoriterliğe doğru kaymaktadır. Hindistan’da devletin dijitalleşmesi olarak sunulan “Dijital Hindistan programı” dijital faşizm ve kitle kontrolü hakkındaki endişeleri de beraberinde getirmiştir. Paunksnis’e (2023) göre, ilgili sistemle vatandaşların davranışsal verilerinin hem devlet hem de kurumsal aktörler tarafından toplandığı ve paraya çevrildiği bir gözetim kapitalizmi sisteminin oluşturulmasını kolaylaştırmıştır. Bu dijital ortam, muhaliflere yönelik çevrimiçi tacizin artmasına ve açık tartışmaya yönelik kısıtlamalara yol açmıştır (Yılmaz & Saleem, 2022). Hükümet, yabancı teknolojiye bağımlılığı önemsizleştirirken, bu önlemleri meşrulaştırmak için tekno-kültürel milliyetçilik anlatılarını kullanmaktadır (Jain & Gabor, 2020). Ayrıca Banaji’ye (2018) göre, mevcut rejim, görsel-ışitsel iletişim araçlarını kullanarak, azınlıklara ve muhaliflere karşı şiddeti meşrulaştıran bir tür tetikçi vatandaşlığı teşvik etmektedir. Hindistan’da Aadhaar biyometrik kimlik sistemi, bireylerin dijital olarak izlenmesi ve toplumsal kontrol çabalarıyla güçlenen bir dijital gözetim örneği sunmaktadır. Bu sistem, bireylerin mahremiyetine yönelik belirgin ihlaller barındırmakla eleştirilmektedir.

Bağlamsal Analiz

Dijital Hindistan programı kapsamında sunulan Aadhaar sistemi, vatandaşların biyometrik ve davranış verilerini zorunlu olarak toplamaktadır. Ortaya çıkan “büyük veri”, kamu hizmetlerine erişim için zorunlu hale getirilmiştir. Bu sisteme dahil olmayan kişilerin bürokratik işlemlere erişimi sınırlıdır. Sistemin, Hint hükümeti tarafından veri toplama ve gözetim aracı olarak kullanıldığı, etnik veya dini ayrımlara dayalı toplumsal gözetim ve bireysel fişleme yapıldığı düşünülmektedir.

Aktör Analizi

Hindistan Hükümeti: Aadhaar sistemini, toplumsal kontrol ve dijital gözetim aracı olarak kullanılmaktadır. Sistemin, sadece bir hükümet politikası olmaktan çıktığı, devlete ait gözetim aracına evrildiği söylenebilir. Aadhaar adlı gözetim sistemi bu yönüyle Çin Halk Cumhuriyeti’nde kullanılan Sosyal Kredi Sistemi’ne dönüşme potansiyeli taşımaktadır.

Vatandaşlar: Sistemin zorunlu olması nedeniyle mahremiyet haklarından ödün vermek zorunda kalmışlardır. Bireye ait biyometrik veriler zorunlu olarak toplanmaktadır. Bu veriler işlenerek, vatandaşların her türlü eğilimi ve davranışının tahmini yapılabilir. Bu durum bireylerin özgür iradesinin kısıtlanması sonucunu doğurmaktadır.

Sonuçlar

Toplumsal Etkiler: Dijital ayırım, azınlıkların kamu hizmetlerine erişiminde sorunlara yol açmış ve bireysel özgürlükler üzerinde baskı oluşturmıştır. Özellikle baskın milliyetçi ideolojinin dışındaki etnik grupların veya dini toplulukların bu uygulamadan negatif yönde etkileneceği düşünülmektedir.

Dijital Platformların Rolü: Sistem, veri manipülasyonu ve mahremiyet ihlallerine kapı aralamıştır. Sistemde yer alan veriler toplumsal manipülasyon amaçlı kullanılabilir. Bireye ait özel bilgilerin paylaşılması yoluna gidilebilir.

Politika Önerileri: Aadhaar benzeri biyometrik sistemlerin şeffaf ve etik kurallara uygun olarak yönetilmesi gerekmektedir. Sistem mahremiyet, kişi hak ve özgürlükleri bağlamında ele alınmalıdır. Bu haklar çerçevesinde, dijital mahremiyeti korumak için bağımsız gözetim mekanizmaları kurulmalıdır.

Vaka 3: ABD 2024 Seçimleri ve X Platformu

Konu ve Bağlam

2024 ABD başkanlık seçimleri sırasında, Elon Musk'ın sahibi olduğu X (eski adıyla Twitter) platformunun algoritmalarını Donald Trump lehine değiştirdiğine dair iddialar ortaya çıkmış, bu durum dijital platformların demokratik süreçler üzerindeki etkilerine ilişkin endişeleri gündeme taşımıştır. Pascale Davies'in Euronews için yaptığı habere göre, bağımsız analizler seçim sürecinde X platformunda algoritmik değişiklikler yapıldığını ve bunun sonucunda Trump lehine paylaşımların görünürlüğünün arttığını ortaya koymuştur (Davies, 2024). Wes Davis tarafından yayınlanan benzer bir araştırma ise algoritmik düzenlemelerin yapıldığını doğrulamakta ve Cumhuriyetçi adayları destekleyen paylaşımlarının özellikle Temmuz 2024'ten itibaren daha görünür hâle geldiğine dikkat çekmektedir (Davis, 2024). Davies (2024), algoritma değişikliği sonrası Musk'ın paylaşımlarının görünürlüğünde yaklaşık %138, retweetlerde %238 ve beğenilerde ise %186'lık artış olduğunu belirtmiştir. Musk'ın seçim boyunca Trump'ı açıkça desteklediği ve Demokrat aday Kamala Harris aleyhine sıklıkla paylaşım yaptığı gözlemlenmiştir. Bu gelişmeler, sosyal medya platformlarında algoritmik manipülasyonun ve platform sahipliğine bağlı taraflılıkların, otoriter dinamikleri ve dijital faşizmi nasıl besleyebileceğine yönelik akademik ve kamusal tartışmaları derinleştirmiştir (Davies, 2024; Davis, 2024).

Bağlamsal Analiz

X platformunun sahibi Elon Musk, seçim sürecinde Trump yanlısı paylaşımları öne çıkarmak için algoritmaları manipüle etmiştir. Demokrat aday Kamala Harris'in eleştirildiği ve ayrımcılık içeren içerikler sistematik olarak desteklenmiştir. Bu durum bir sosyal medya platformunun seçimlere yönelik müdahalesi olarak değerlendirilebilir.

Aktör Analizi

X Platformu: Sahiplik yapısına bağlı olarak gösterim algoritmaları manipüle edilmiş, belirli bir coğrafi alandaki kullanıcıların daha fazla yanlı içeriğe maruz kalması sağlanmıştır. Platform hem algoritma hem de sahiplik tutumuyla Trump yanlısı bir yönelim sergilemiştir.

Kullanıcılar: Manipüle edilmiş algoritmalar yoluyla taraflı bilgiye maruz kalmışlardır. Kullanıcı normal şartlarda karşılaşmayacağı kadar yönlendirilmiş politik içeriğe maruz kalmıştır. İçeriğin özellikle politik tutum ve davranışları değiştirme potansiyeli göz ardı edilememelidir.

Sonuçlar

Toplumsal Etkiler: Seçmen davranışları manipüle edilmiş; demokratik bir süreç gölgelenmiştir. Bu süreçte manipüle edilen seçmenlerin politik tutumlarında değişiklik olduğu düşünülmektedir.

Dijital Platformların Rolü: X, kamuya açık ve özgür ifade sloganlarıyla hareket eden kurumsal yapısını zedelemiştir. Platform demokratik değerlere zarar veren bir tarafsızlık ihlali yapmıştır.

Politika Önerileri: Sosyal medya platformlarının algoritma şeffaflığını sağlamak için uluslararası düzenlemeler yapılmalıdır. Seçim manipülasyonuna karşı platformların tarafsızlığını koruyacak denetim mekanizmaları oluşturulmalıdır. Bu denetim mekanizmalarının yerel seviyede olduğu gibi uluslararası düzeyde dizayn edilmesi ülkelerin, seçmenlerin ve politik sistemlerin manipülasyondan korunması gerekmektedir.

Bulgular

İncelenen üç vaka, dijital faşizmin farklı boyutlarını ortaya koyarak, sosyal medya ve dijital platformların otoriter ideolojiler ve manipülasyon süreçlerinde nasıl araçsallaştırıldığını göstermektedir. Her vaka, dijital platformların otoriter rejimler, şirketler ve bireyler üzerindeki etkilerini farklı açılardan incelemektedir. Ortak bir değerlendirme şu başlıklar altında yapılabilir:

1. Dijital Platformların Algoritmik Manipülasyonu: Üç vakada dijital platformların algoritmalarının manipülasyon süreçlerinde merkezi bir rol oynadığını göstermektedir: Myanmar’da Facebook adlı platform etkileşim odaklı algoritmalar yoluyla, nefret söylemlerini öne çıkararak toplumsal şiddeti tetiklemiştir. X Platformu algoritmalar yoluyla politik içerikleri taraflı bir şekilde öne çıkararak demokratik sürece müdahale etmiştir. Bu iki farklı durum, dijital faşizmin lider ya da örgütsel yapıdan bağımsız olarak, algoritmaların manipülatif gücüyle de şekillenebileceğini ortaya koymaktadır.

2. Toplumsal Kutuplaşma ve Nefret Söyleminin Yayılması: İncelenen her vaka, nefret söylemi, ırkçılık ve ayrımcılık içeren içeriklerin yayılmasının, toplumsal kutuplaşmayı derinleştirdiğini göstermektedir. Bu bağlamda Myanmar’da kullanılan ortak nefret söylemi, Rohingya Müslümanlarına yönelik etnik temizlik ve kitlesel şiddeti meşrulaştırmıştır. Hindistan’da devreye alınan biyometrik sistemler ve milliyetçi anlatılar, etnik ve dini azınlıklara yönelik ayrımcılığı artırabilme potansiyeli taşımaktadır. Yine X platformunun manipülatif algoritmaları, politik kutuplaşmayı artırarak demokratik süreçleri zayıflatmaktadır. Bu üç örnek üzerinden hareket edildiğinde platformların toplumsal kutuplaşmanın önünü açtığı ve nefret söyleminin yayılımını kolaylaştırdığını göstermektedir. Dijital platformların, içerik moderasyonundaki yetersizlikleri ve aşırı içeriklere sağladığı görünürlük, bu kutuplaşmayı daha da derinleştirmektedir.

3. Gözetim, Manipülasyon ve Etik Problemler: İncelenen vakalar çerçevesinde dijital gözetim ve manipülasyonun bireysel haklarına yönelik ciddi bir tehdit oluşturduğu görülmektedir. Myanmar’da Facebook’un içerik moderasyonundaki başarısızlığı, etik sorumluluğunu yerine getiremediğini göstermektedir. Hindistan’da yürütülen Aadhaar sistemi, bireylerin mahremiyetini ihlal ederek devletin gözetim mekanizmalarını güçlendirmektedir. ABD’nde X platformunun algoritmik taraflılığı, dijital medyanın şeffaflık ve tarafsızlık ilkelerinin ihlal edildiği yönünde yorumlanabilir. Bu üç farklı durum, dijital platformların birey haklarını göz ardı eden uygulamalarıyla otoriter yapıların güçlenmesine katkı sağladığını ortaya koymaktadır.

4. Politika ve Regülasyon İhtiyacı: Vakalar, dijital platformların toplumsal etkilerini azaltmak ve etik dışı kullanımlarını önlemek için ulusal ve uluslararası düzeyde düzenlemelerin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Nefret söyleminin önlenmesi için (Myanmar ve Facebook örneği) yerel bağlama (yerel ifadeler, tümceler, ağız ve şiveye dair özel tümceler vb.) duyarlı algoritmalar ve bağımsız denetim mekanizmaları geliştirilmelidir. Dijital gözetim sistemleri şeffaflık ve etik kurallar çerçevesinde düzenlenmelidir. Büyük verinin kontrolü bağlamında Hindistan’ın Aadhaar sistemi ve benzer dijital gözetim sistemlerinin şeffaf olmaması, özellikle azınlıklara yönelik hak ihlallerine dair endişeleri arttırabilir. Bu bağlamda sosyal medya ve

büyük veri algoritmalarının tarafsızlığını sağlamak için uluslararası standartlar ve denetim mekanizmaları oluşturulmalıdır. Bu öneriler, dijital platformların sorumluluk almasını ve birey haklarını koruyacak yapılar oluşturulmasını önceliklendirmektedir.

Bu üç vaka, dijital faşizmin geniş bir yelpazede nasıl işlediğini göstermektedir. Dijital platformlar hem nefret söyleminin yayılmasında hem de bireylerin gözetim ve manipülasyonunda etkili araçlar haline gelmiştir. Bu durum, demokratik süreçleri ve bireysel özgürlükleri ciddi şekilde tehdit etmektedir. Dijital faşizmle mücadele, yalnızca platformların sorumluluk almasıyla değil, aynı zamanda devletlerin, bireylerin ve uluslararası toplumun kolektif çabalarıyla mümkün olacaktır.

Sonuç ve Öneriler

Çalışmada, dijital faşizm kavramı alan yazın ve örnek olaylar bağlamında incelenmiş ve kavrama ait iki farklı görüş ortaya konulmuştur. Ayrıca bu iki görüşten hareketle ortak bir “dijital faşizm” tanımlaması literatüre kazandırılmıştır.

Dijital çağın yeni ve önemli sorunlarından biri olan dijital faşizm, başta sosyal medya platformlarında olmak üzere, aşırılıkçı ideolojiler ve nefret söylemleri için verimli bir zemin oluşturmasıyla kendini göstermektedir. Facebook, Instagram, X, Tiktok ve YouTube gibi dijital platformlar, kullanıcıların ilgi alanlarına göre içerik sunan algoritmaları sayesinde nefret dolu ve manipülatif içeriklerin hızla yayılmasına olanak sağlamaktadır. Bu süreçte, kullanıcılar farkında olmadan aşırı ideolojilerle beslenip radikalleşebilmektedir. Çalışma kapsamında, dijital faşizmin klasik faşizmden farklı olarak merkezi bir liderlik veya örgüt yapısı olmaksızın, dijital platformlarda dağınık ve çoğunlukla anonim bir biçimde geliştiği düşüncesine ulaşılmıştır. Bu olgu, dijital faşizmin daha geniş kitlelere kolayca yayılabilmesine olanak tanımaktadır. Ayrıca klasik faşizmin unsurları olan milliyetçilik, şiddet ve totalitarizm gibi unsurları dijital ortamlarda yeniden üretmesi; bu tehdidin boyutlarını genişletmektedir. Dijital faşizm, ifade özgürlüğünü tehdit ederken, demokratik yapıları da zayıflatan bir arka kapı olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda dijital platformların ekstremist dinamikleri desteklemesi sonucunda, toplumlarda kutuplaşmanın arttığı, yanlış bilgi ve dezenformasyonun yaygınlaştığı düşünülmektedir. Özellikle sosyal medya platformlarının manipülatif doğası, bireylerin düşünce ve davranışlarını şekillendirmede güçlü bir araç olarak öne çıkmaktadır.

Temelde sosyal medyaya dayalı yeniden üretim süreci, büyük veri ve yapay zekâ kullanımı, bireylerin dijital kimliklerinin sürekli izlenmesine ve davranışlarının tahmin edilip, kontrol altına alınmasına olanak tanımaktadır. Bu durum, dijital faşizmin, otoriter rejimlerin gücünü pekiştiren önemli bir araç olduğunu ortaya koymaktadır. Otoriter rejimler kadar, veriyi elinde tutan veya sosyal medya platformlarını kontrol eden şirketlerin birey, toplum ve zaman zaman ülkeler üzerinde hükümlanlık kurma eğiliminde olduğu görülmektedir. Dünya üzerinde en fazla kullanılan sosyal medya araçlarının birkaç kişi veya şirketin elinde olması; bu platformların ülkeler ve kamuoyu üzerinde ideolojik baskı oluşturması ile sonuçlanabilmektedir. Literatüre ve örnek uygulamalara bakıldığında sosyal medya şirketlerinin sansür, kısıtlama, engelleme gibi demokratik olmayan yöntemlere başvurabildikleri görülmektedir. 2024 yılında Brezilya’da görevde olan hükümet ile X platformu arasında yaşanan gerilim, 2022 yılında Hindistan’da Twitter’ın (X) muhalif lider Rahul Gandhi’nin hesabını askıya alması, Meta adlı şirketin Filistin ve Gazze ile ilgili haber veya görselleri sansürlemesi, Rus haber sitelerinin Ukrayna savaşı sürecinde arama motorları tarafından engellenmesi gibi güncel örnekler aslında otoriterleşen hükümetler kadar otoriterleşen şirketlerin de tehdit haline geldiğini göstermektedir. İlgili şirketlerin politikaları ve eylemleri düşünüldüğünde, dijital faşizmin sadece iktidarlar veya rejimler çerçevesinde ele alınmaması gerektiği görülmektedir. Sosyal medya veya dijital veriyi kontrol gücüne sahip her türlü oluşum ve bu oluşumların kısıtlayıcı eylemleri, dijital faşizm bağlamında değerlendirilebilir.

Çalışmada detaylıca üzerinde durulduğu üzere hem uç ideolojilerin yaygınlaşması ve dağılımı hem de devlet ve şirketlerin otokratik baskısı çerçevesinde dijital faşizm, mücadele edilmesi gereken,

modern değerleri yıpratran bir yaklaşım olarak değerlendirilmelidir. Dijital faşizmle mücadele etmek, çok katmanlı ve geniş bir yaklaşım gerektirebilir. Bu çerçevede öncelikli olarak sosyal medya platformları, büyük veri ve yapay zekâ teknolojilerinin etik dışı kullanımını sınırlandırmak için uluslararası düzeyde sıkı düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle dijital gözetim, manipülasyon ve veri toplama gibi faaliyetlerin bireylerin temel haklarını ihlal etmesinin önüne geçilmelidir. Devletler, teknoloji şirketleri üzerinde daha etkili denetimler yapmalı ve kişisel verilerin kötüye kullanılmasını engelleyecek düzenlemeler oluşturmalarıdır. Dijital faşizme karşı mücadelede, güçlü ve güvenilir siber güvenlik sistemleri geliştirilmelidir. Dijital altyapıların demokratik ilkeler üzerine inşa edilmesi, bireylerin özgürlüklerini koruyacak mekanizmalar oluşturulması açısından kritik öneme sahiptir. Demokratik devletler, bireylerin dijital haklarını savunmalı ve büyük teknoloji şirketlerinin kontrolsüz gücüne karşı toplumu korumalıdır. Bireylerin dijital okuryazarlık düzeyinin artırılması, dijital faşizme karşı etkili bir savunma mekanizmasıdır. Toplumlar, sosyal medya ve dijital platformlar üzerindeki manipülatif içeriklerin farkında olmalı, yanlış bilgi ve dezenformasyona karşı daha dirençli hale getirilmelidir. Bu amaçla, eğitim sistemlerinde dijital medya okuryazarlığına daha fazla önem verilmeli ve bireyler, dijital platformlarda karşılaştıkları içeriklerin doğruluğunu sorgulama yetisine sahip olmalıdır. Büyük veri ve yapay zekâ teknolojilerinin etik ilkeler çerçevesinde kullanılması, dijital faşizmin etkilerini azaltmak açısından kritik bir rol oynamaktadır. Veri toplama süreçlerinde bireylerin rızası alınmalı, bu verilerin nasıl kullanılacağına dair şeffaflık sağlanmalıdır. Aynı zamanda yapay zekâ algoritmalarının ayrımcılık, manipülasyon ve gözetim amaçlı kullanılmasının önüne geçmek için küresel düzeyde etik kurallar benimsenmelidir. Hâlihazırda yapay zekâ destekli deepfake algoritmaları ile üretilen video ve içeriklerin yayılımı dahi birey mahremiyetinin ihlaline dair ciddi sorunlara yol açmaktadır. Yapay zekâ kullanımı ile ortaya çıkan sorunların giderilmesi için etkin bir ortak zemine henüz ulaşılamamıştır.

Sosyal medya platformları, yayılan içeriklerden sorumlu tutulmalı ve nefret söylemi, yanlış bilgi ve dezenformasyon gibi tehditlerle etkin bir şekilde mücadele etmelidir. Platformların algoritmalarını daha şeffaf hale getirmesi ve aşırılıkçı içeriklerin yayılmasını engelleyecek mekanizmalar oluşturulması önemlidir. Özellikle nefret söylemi ve faşist ideolojilerin yayılmasını önleyecek denetim süreçleri geliştirilmeli, bu içeriklerin tespit edilmesi ve kaldırılması için daha etkin yöntemler kullanılmalıdır. Dijital faşizme karşı küresel ve ortak bir mücadele gerekmektedir. Uluslararası kuruluşlar, dijital faşizmin etkilerine karşı kolektif bir tavır geliştirmeli ve dijital özgürlükleri korumak adına iş birliği yapmalıdır. Dijital platformlar, büyük teknoloji şirketleri ve devletlerarasında daha güçlü iş birlikleri kurulmalı ve dijital hakların korunmasına yönelik uluslararası anlaşmalar yapılmalıdır.

Sonuç olarak dijital faşizm, dijital çağın teknolojik imkânları kullanılarak bireysel özgürlükleri tehdit eden modern bir otoriterlik biçimi olarak değerlendirilmektedir. Bu tehdidin önlenmesi, toplumsal farkındalığın artırılması, hukuksal altyapıların güçlendirilmesi ve teknolojilerin etik kullanımı gibi çok boyutlu önlemleri gerektirmektedir. Bu bağlamda, demokrasi kurumlarının geleceğini koruyabilmek adına bireyler ve devletler tarafından daha dayanıklı ve özgürlük odaklı sistemlerin kurulması önerilmektedir.

Çalışmanın önemli katkılarına rağmen bazı sınırlılıkları da bulunmaktadır. Öncelikle araştırmanın nitel yöntemle ve sınırlı sayıda vaka analizi üzerinden yapılmış olması, sonuçların genellenebilirliğini sınırlandırmaktadır. Ayrıca seçilen vakaların uluslararası medyada sıkça yer alması, dijital faşizmin görünürlüğü düşük fakat toplumsal etkileri açısından kritik olabilecek diğer örneklerinin göz ardı edilmesine yol açmış olabilir.

Gelecekteki çalışmalarda, nicel yöntemlerin ve farklı siyasi ve coğrafi bağlamları içeren karşılaştırmalı analizlerin yapılması önerilmektedir. Ayrıca daha az görünür vakaların incelenmesiyle dijital faşizmin gizli kalmış mekanizmaları daha ayrıntılı biçimde ortaya çıkarılabilir. Son olarak, bireylerin dijital manipülasyonlara karşı direnç kazanmasını sağlayacak dijital okuryazarlık stratejilerinin incelenmesi, gelecek çalışmalar açısından önemli olacaktır.

Beyan ve Açıklamalar

- 1. Araştırmacıların katkı oranı beyanı:** Birinci yazar % 100.
- 2. Çıkar çatışması:** Yazar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
- 3. Etik Raporu:** Bu çalışma, anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen bir araştırma niteliği taşımadığından ve herhangi bir insan veya hayvan deneyi içermediğinden dolayı etik kurul onayı gerektirmemektedir. Çalışmada kullanılan tüm kaynaklara uygun şekilde atıfta bulunulmuş, etik yayıncılık ilkelerine tam olarak uyulmuştur. Yazar, çalışmanın hazırlanması sürecinde akademik dürüstlük ilkelerini gözetmiştir.
- 4. Araştırmanın Modeli:** Bu araştırma, nitel bir modelle yürütülmüş olup literatür taraması ve vaka analizi yöntemleri kullanılmıştır. Literatür taraması, dijital faşizm kavramının teorik altyapısını oluşturmak için kullanılmış; Christian Fuchs ve Dirk Helbing gibi akademisyenlerin çalışmaları referans alınmıştır. Vaka analizi yöntemiyle ise sosyal medya platformlarının manipülatif etkisi ve gözetim politikaları somut olaylar üzerinden incelenmiştir. Araştırmada, Myanmar'daki Rohingya Krizi, Hindistan'daki Aadhaar Biyometrik Kimlik Sistemi ve 2024 ABD Başkanlık Seçimlerinde algoritmik manipülasyon vakaları ele alınmıştır. Bu yöntemler, dijital faşizmin teorik ve pratik boyutlarını detaylı bir şekilde analiz etmeyi sağlamıştır.

References

- Acker, A. (2018, Kasım 7). How Fascism Went Digital: A Historian's Perspective on Bolsonaro's Victory in Brazil. *Geschichte der Gegenwart*. <https://geschichtedergewegung.ch/how-fascism-went-digital-a-historians-perspective-on-bolsonaros-victory-in-brazil/>
- Adamson, W. L. (1983). *Hegemony and Revolution: A Study of Antonio Gramsci's Political and Cultural Theory*. University of California Press.
- Aharony, M. (2010). Hannah Arendt and the Idea of Total Domination. *Holocaust and Genocide Studies*, 24(2), 193-224. <https://doi.org/10.1093/hgs/dcq023>
- Akarcalı, S. (2003). 2. *Dünya Savaşında İletişim ve Propaganda*. İmaj Yayınevi.
- Arendt, H. (1973). *The Origins of Totalitarianism (First Edition)*. Harcourt, Brace, Jovanovich.
- Artemiw, D. (2014). Towards a Definition of Fascism. *HPS: The Journal of History and Political Science*. <https://doi.org/10.25071/2291-3637.39585>
- Balkin, J. M. (2004). Digital Speech and Democratic Culture: A Theory of Freedom of Expression for the Information Society. *New York University Law Review*, 79(1), Article 1. <https://doi.org/10.2139/ssrn.470842>
- Banaji, S. (2018). Vigilante Publics: Orientalism, Modernity and Hindutva Fascism in India. *Javnost - The Public*, 25(4), 333-350. <https://doi.org/10.1080/13183222.2018.1463349>
- Baradat, L. P. (2012). *Siyasal İdeolojiler Kökenleri ve Etkileri* (A. Aydın, Çev.). Siyasal Kitabevi.
- Bennett, W. L., & Segerberg, A. (2013). *The Logic of Connective Action: Digital Media and the Personalization of Contentious Politics*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139198752>
- Bogerts, L., & Fielitz, M. (2019). "Do You Want Meme War?" Understanding the Visual Memes of the German Far Right. İçinde M. Fielitz & N. Thurston (Ed.), *Post-Digital Cultures of the Far Right* (ss. 137-154). Transcript Verlag. <https://doi.org/10.1515/9783839446706-010>
- Britt, L. (2003). The 14 Characteristics of Fascism. *Free Inquiry Magazine*. <https://rational.org/ratville/CAH/fasci14chars.pdf>
- Brooker, P. (2014). *Non-Democratic Regimes*. Bloomsbury Academic.
- Brooks, J. (2006). Totalitarianism Revisited. *The Review of Politics*, 68(2), 318-328. <https://doi.org/10.1017/S0034670506000088>
- Castells, M. (2013). *Communication Power*. OUP Oxford.
- Chatterjee, A. (2023). Majoritarianism and digital rights: Understanding Kashmir and the 'Othering of Other' in the context of India. *Visual Studies*, 38(5), 869-879. <https://doi.org/10.1080/1472586X.2021.1951122>
- Coe, P. (2015). The Social Media Paradox: An Intersection with Freedom of Expression and the Criminal Law. *Information & Communications Technology Law*, 24(1), Article 1. <https://doi.org/10.1080/13600834.2015.1004242>
- Coleman, G. (2014). *Hacker, Hoaxer, Whistleblower, Spy. The Many Faces of Anonymous*. Verso.
- Çakan, V. (2018). Rohingya Müslümanları ve Arakan Soykırımı. *Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), Article 1.
- Çakı, C. (2018). Adolf Hitler'in kült lider inşasında kullanılan propaganda posterlerinin göstergebilimsel analizi. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 3(6), Article 6.
- Dahl, R. A. (1972). *Polyarchy: Participation and Opposition*. Yale University Press.

D'Amato, D. S. (2016). Mussolini and the Press | Libertarianism.org. <https://www.libertarianism.org/columns/mussolini-press>

Daniels, J. (2009). *Cyber Racism: White Supremacy Online and the New Attack on Civil Rights*. Rowman & Littlefield Publishers.

Davies, P. (2024, Kasım 6). *Musk, Trump yanlısı paylaşımlar için X'in algoritmasını mı değiştirdi?* euronews. <https://tr.euronews.com/2024/11/06/musk-trump-yanlisi-paylasimlar-icin-xin-algoritmasini-degistirdi-arastirma>

Davis, W. (2024, Kasım 17). *A study found that X's algorithm now loves two things: Republicans and Elon Musk*. The Verge. <https://www.theverge.com/2024/11/17/24298669/musk-trump-endorsement-x-boosting-republican-posts-july-algorithm-change>

Eatwell, R. (1996). On defining the 'Fascist Minimum': The centrality of ideology. *Journal of Political Ideologies*, 1(3), 303-319. <https://doi.org/10.1080/13569319608420743>

Eco, U. (1995, Haziran 22). Ur-Fascism. *The New York Review of Books*, 42(11), Article 11. <https://www.nybooks.com/articles/1995/06/22/ur-fascism/>

Faramelli, A., & Piper, I. (2023). Everybody Wants to be a Fascist Online: Psychoanalysis and the Digital Architecture of Fascism. *CLCWeb: Comparative Literature and Culture*, 24(4). <https://doi.org/10.7771/1481-4374.4089>

Fekete, E. (2018). *Europe's Fault Lines: Racism and the Rise of the Right*. Verso.

Fielitz, M., & Marcks, H. (2019). *Digital Fascism: Challenges for the Open Society in Times of Social Media*. Institute for Peace Research and Security Policy University of Hamburg, Germany, 1-25.

Finchelstein, F. (2008). On Fascist Ideology. *Constellations*, 15(3), 320-331. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8675.2008.00494.x>

Fiori, G. (1989). *Antonio Gramsci: Bir Devrimcinin Yaşamı* (K. Emiroğlu, Çev.; 1. bs). V Yayınları.

Friedrich, C. J. (1971). Fascism versus Totalitarianism: Ernst Nolte's Views Reexamined. *Central European History*, 4(3), 271-284. <https://doi.org/10.1017/S0008938900015375>

Fuchs, C. (2016). Red Scare 2.0: User-Generated Ideology in the Age of Jeremy Corbyn and Social Media. *Journal of Language and Politics*, 15(4), Article 4. <https://doi.org/10.1075/jlp.15.4.01fuc>

Fuchs, C. (2022). *Digital Fascism: Media, Communication and Society* (4. bs). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003256090>

Ganesh, B. (2018). The Ungovernability of Digital Hate Culture. *Journal of International Affairs*, 71(2), Article 2.

Gaufman, E. (2015). World War II 2.0: Digital memory of fascism in Russia in the aftermath of Euromaidan in Ukraine. *Journal of Regional Security*, 10(1), 17-36. <https://doi.org/10.11643/issn.2217-995X151SPG48>

Gentile, E. (2021). Der Antifaschismus und die Ursprünge des faschistischen Totalitarismus (1923–1926). *Totalitarianism and Democracy*, 18(1), 33-52. <https://doi.org/10.13109/tode.2021.18.1.33>

Gramsci, A. (1971). *Selections from the Prison Notebooks of Antonio Gramsci* (Q. Hoare & G. N. Smith, Ed.; Reprint, 1989 edition). International Publishers Co.

Gramsci, A. (1990). *Selections from Political Writings, 1910-1920* (Q. Hoare, Ed.). University of Minnesota Press.

- Gramsci, A. (1998). *Komünist Partiye Doğru* (C. A. Kanat, Çev.). Belge Yayınları.
- Gregor, A. (2012). *Totalitarianism and Political Religion: An Intellectual History*. Stanford University Press <https://api.semanticscholar.org/CorpusID:141548579>
- Griffin, R. (1993). *Faşizmin Doğası* (A. Selman, Çev.). İletişim Yayınları.
- Griffin, R. (1995). *Fascism*. Oxford University Press.
- Gupta, A. (2023, Ekim 6). In Manipur, another internet shutdown, a conflict intensified. The Indian Express. <https://indianexpress.com/article/opinion/columns/apar-gupta-writes-in-manipur-another-internet-shutdown-a-conflict-intensified-8970390/>
- Harrison, K., & Boyd, T. (2003). *Understanding Political Ideas and Movements* (1.). Manchester Univ. Press.
- Hassan, R. (2022). Digital exclusion and its impact on journalism in Kashmir. *E-Learning and Digital Media*, 19(5), 475-494. <https://doi.org/10.1177/20427530221104880>
- Helbing, D. (2017). Global Democracy, Global Future & Global Technology. Digital Fascism Rising? The Globalist. <https://www.theglobalist.com/fascism-big-data-artificial-intelligence-surveillance-democracy/>
- Herman, E. S., & Chomsky, N. (1988). *Manufacturing Consent: The Political Economy of the Mass Media*. Pantheon Books.
- Hintz, A. (2016). Restricting Digital Sites of Dissent: Commercial Social Media and Free Expression. *Critical Discourse Studies*, 13(3), Article 3. <https://doi.org/10.1080/17405904.2016.1141695>
- Hobsbawm, E. J. (2017). *Kısa 20. Yüzyıl 1914-1991 Aşırılikler Çağı* (Y. Alogan, Çev.). Everest Yayınları.
- Holmes, L. (2001). Totalitarianism. İçinde N. J. Smelser & P. B. Baltes (Ed.), *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences* (ss. 15788-15791). Pergamon. <https://doi.org/10.1016/B0-08-043076-7/01240-7>
- Iakovou, V. (2009). Totalitarianism as a Non-State On Hannah Arendt's Debt to Franz Neumann. *European Journal of Political Theory*, 8, 429-447. <https://doi.org/10.1177/1474885109337999>
- Imbong, R. A. (2024). Fascism and the Omnipresence of Communication. *Kritike*, 18(1), 157-183. <https://doi.org/10.25138/18.1.a7>
- Iordachi, C. (2015). *Karşılaştırmalı Faşizm Çalışmaları* (İ. Ilgar, Çev.; 1. bs). İletişim Yayıncılık.
- Isaak, J., & Hanna, M. J. (2018). User Data Privacy: Facebook, Cambridge Analytica, and Privacy Protection. *Computer*, 51(8), 56-59. Computer. <https://doi.org/10.1109/MC.2018.3191268>
- Jain, S., & Gabor, D. (2020). The Rise of Digital Financialisation: The Case of India. *New Political Economy*, 25(5), 813-828. <https://doi.org/10.1080/13563467.2019.1708879>
- Jarrett, K. (2008). Interactivity is Evil! A critical investigation of Web 2.0. *First Monday*, 13. <https://doi.org/10.5210/fm.v13i3.2140>
- Kahraman, Ö. F., & Aydın, A. (2021). *Çağdaş Siyasal Akımlar* (Y. Sayın, Ed.; 1. bs). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kallis, A. A. (2003). *The Fascism Reader*. Routledge.
- Karaca, M. (2018). İtalyan Propagandasında Kültür Lider Olgusu: "Il Duce" Benito Mussolini. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(2), 1203-1220. <https://doi.org/10.19145/e-gifder.442905>
- Lacau, E. (1979). Faşizm ve İdeoloji—II (M. Mutman, Çev.). *Birikim*, 48, Article 48.

- Lanier, J. (2018). *Ten Arguments for Deleting Your Social Media Accounts Right Now*. Henry Holt and Company.
- Linz, J. J. (2003). *Fascism as Latecomer: An Ideal Type with Negations*. *The Fascism Reader* (A. A. Kallis, Ed.). Routledge.
- Lovink, G., & Rossiter, N. (2018). *Organization after Social Media*. Minor Compositions.
- Lumley, B. (1977). *Gramsci's Writings on the State and Hegemony, 1916-35: A Critical Analysis*. The University of Birmingham.
- Macciocchi, M. A. (2000). *Faşizmin Analizi* (C. Süreya, Çev.; 3. bs). Payel Yayınları.
- Mann, M. (2004). *Fascists*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511806568>
- McChesney, R. W. (2000). *Rich Media, Poor Democracy: Communication Politics in Dubious Times*. The New Press.
- Mechant, P., & De Marez, L. (2012). Studying Web 2.0 Interactivity: A Research Framework and Two Case Studies. *International Journal of Interactive Communication Systems and Technologies (IJICST)*, 2(2), 1-18. <https://doi.org/10.4018/ijicst.2012070101>
- Mozur, P. (2018, Ekim 15). A Genocide Incited on Facebook, With Posts From Myanmar's Military. The New York Times. <https://www.nytimes.com/2018/10/15/technology/myanmar-facebook-genocide.html>
- Pada, R. T. D. (2023). New Forms of Fascism. *Philosophia: International Journal of Philosophy*, 24(2), 328-340.
- Paunksnis, Š. (2023). India digitalized: Surveillance, platformization, and digital labour in India. *Inter-Asia Cultural Studies*, 24(2), 297-310. <https://doi.org/10.1080/14649373.2023.2182942>
- Paxton, R. O. (2004). *The Anatomy of Fascism* (1. bs). Alfred A. Knopf.
- Payne, S. G. (1996). *A History of Fascism, 1914-1945* (1. bs). University of Wisconsin Press.
- Peters, M. A. (2018). The Return of Fascism: Youth, Violence and Nationalism. *Educational Philosophy and Theory*, 51(7), Article 7. <https://doi.org/10.1080/00131857.2018.1519772>
- Phillips, W. (2018). *The Oxygen of Amplification. Better Practices for Reporting on Extremists, Antagonists, and Manipulators*. Data & Society; Data & Society Research Institute. <https://datasociety.net/library/oxygen-of-amplification>
- Poulantzas, N. (2019). *Faşizm ve Diktatörlük* (A. İnsel, Çev.; 4. bs). İletişim Yayıncılık.
- Prasad, R. (2021). Bodies And Data: The Digital Sovereignty Of The Indian State. *AoIR Selected Papers of Internet Research*. <https://doi.org/10.5210/spir.v2021i0.12016>
- Ransome, P. (2011). *Antonio Gramsci Yeni Bir Giriş* (A. İ. Başgöl, Çev.). Dipnot Yayınları.
- Reichardt, S. (2002). *Faschistische Kampfbünde: Gewalt und Gemeinschaft im italienischen Squadristismus und in der deutschen SA*. Böhlau Verlag Köln Weimar.
- Rosenberg, A. (2012). Fascism as a Mass-Movement (1934). *Historical Materialism*, 20(1), Article 1. <https://doi.org/10.1163/156920612x634898>
- Roy, M. N. (1945). *The Problem of Freedom*. Renaissance Publishers.
- Sakman, M. (2018). İdeolojik Hegemonya İçerisinde Örgütlenen Siyasal Bir Sistem Olarak Totalitarizm / Totalitarianism As A Political System Organized Within The Ideological Hegemony. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(55), 117-126.

Scheufele, D. A., & Krause, N. M. (2019). Science audiences, misinformation, and fake news. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 116(16), 7662-7669. <https://doi.org/10.1073/pnas.1805871115>

Schroeder, R. (2019). Digital Media and the Entrenchment of Right-Wing Populist Agendas. *Social Media + Society*, 5(4), 2056305119885328. <https://doi.org/10.1177/2056305119885328>

Selvi, M. (2024, Eylül 13). Big Tech's Digital Hegemony Over Freedom and Information. TRT World Research Centre. <https://researchcentre.trtworld.com/featured/perspectives/big-techs-digital-hegemony-over-freedom-and-information/>

Silveira, F. L. da, & Amaral, A. J. do. (2023). Bolsonaroismo e o fascismo na Era Digital. *Revista Brasileira de Estudos Políticos*, 127(2), Article 2. <https://doi.org/10.9732/2023.V127.962>

Spector, H. (2016). Hannah Arendt, education, and the question of totalitarianism. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*, 37(1), 89-101. <https://doi.org/10.1080/01596306.2014.927113>

Sriramesh, K., & Vercic, D. (2009). *A Theoretical Framework for Global Public Relations Research and Practice*. İçinde *The Global Public Relations Handbook* (ss. 3-24). Routledge.

Sternhell, Z. (2008). *How to Think About Fascism and Its Ideology*. Blackwell Publishing, 15(3), Article 3.

Strick, S. (2021). *Rechte Gefühle-Affekte und Strategien des digitalen Faschismus*. Transcript Verlag. <https://www.transcript-verlag.de/978-3-8376-5495-0/rechte-gefuehle/>

Tornberg, A., & Wahlström, M. (2017). Unveiling the radical right online: Exploring framing and identity in an online anti-immigrant discussion group. *Sociologisk Forskning*, 55(2-3), Article 2-3. <https://doi.org/10.37062/sf.55.18193>

Tufekci, Z. (2017). *Twitter and Tear Gas: The Power and Fragility of Networked Protest*. Yale University Press.

Turner, F. (2019). Machine Politics, the Rise of the Internet and a New Age of Authoritarianism. *Harper's Magazine*, 1. <https://harpers.org/archive/2019/01/machine-politics-facebook-political-polarization/>

Turner, H. A. (1975). *Reappraisals of Fascism. New Viewpoints, States Fascism's "Goals of Radical and Authoritarian Nationalism"*. Littlehampton Book Services Ltd.

UN Human Rights Council. (2018). Report of the detailed findings of the Independent International Fact-Finding Mission on Myanmar (No. A/HRC/39/CRP.2). [UN]. <https://digitallibrary.un.org/record/1643079>

Watson, H. S. (1980). *Fascism, Right and Left*. İçinde S. N. Eisenstadt (Ed.), *Political Sociology: A Reader*. Rawat Publications.

Yilmaz, I., & Saleem, R. M. A. (2022). <https://www.populismstudies.org/hindutva-civilizational-populist-bjps-enforcement-of-digital-authoritarianism-in-india/>. European Center for Populism Studies (ECPS). <https://doi.org/10.55271/pp0017>

Zuboff, S. (2019). *The Age of Surveillance Capitalism: The Fight for a Human Future at the New Frontier of Power* (1. bs). Profile Books.